

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ของดินแดนที่รู้จักในอดีตในนามของ “เมืองปัตตานี” ซึ่งต่อมาคือจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสของไทย นั้น อาจแบ่งช่วงระยะเวลาของการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญได้ดังนี้ (สุริชัย หวันแก้ว, 2550 : 25-52)

1. อาณาจักรลังกาสุกะถึงราชอาณาจักรปัตตานี

1.1 ประวัติศาสตร์สมัยโบราณถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 15

1.2 ประวัติศาสตร์สมัยจารีต ยุคทองของปัตตานี ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 - 17

2. จากแขกเจ็ดหัวเมืองสู่มณฑลเทศาภิบาล : การล่มสลายของราชอาณาจักร (รัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2475)

3. ปัตตานีกับชาตินิยมไทย : การต่อต้านของชาวปัตตานีต่อการบูรณาการทางวัฒนธรรมของรัฐไทย (พ.ศ. 2475 – 2510)

4. ขบวนการแบ่งแยกดินแดน (separatist movement)

ในส่วนต่อไปนี้จะได้กล่าวเรื่องราวของปัตตานี โดยเน้นการอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามและรัฐไทยตามลำดับ ทั้งนี้ มีสมมติฐานว่าการทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย จะทำให้เราเข้าใจสาเหตุความขัดแย้งเมื่อมองจากปริทรรศน์ประวัติศาสตร์ได้ดีขึ้น

จากอาณาจักรลังกาสุกะถึงราชอาณาจักรปัตตานี ภูมิรัฐศาสตร์ ดำเนินพื้นเมือง และพัฒนาการจากชุมชนสู่รัฐในสมัยโบราณจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 15

ฮายัต ปัตตานี (Hikayat Patani) ซึ่งเป็นตำนานท้องถิ่น ฉบับที่เรียบเรียงขึ้นในช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้กล่าวถึงกำเนิดของปัตตานีไว้ว่ามีราชวงศ์ผู้ปกครองเมืองชื่อว่า โกตา มาร์ลิกัย ได้ย้ายที่ตั้งของเมืองซึ่งอยู่แผ่นดินตอนในมาสู่บริเวณชายฝั่งทะเล และขนานนามว่า ปัตตานี ต่อมาราชวงศ์ดังกล่าวได้รับศาสนาอิสลามมาเป็นศาสนาของบ้านเมือง ตำนานท้องถิ่นดังกล่าวเป็นเพียงหนึ่งในตำนานที่กล่าวถึงต้นกำเนิดของปัตตานี ตัวอย่างของตำนานอื่นยังมีอีก เช่น เรื่องที่กล่าวไว้ในตำนานเมืองของเกาะหะห์หรือไทรบุรีว่า ปัตตานีถูกก่อตั้งขึ้นโดยเจ้าหญิง

เกดะห์ และเรื่องของปัตตานีที่ปรากฏในเซอจาเราะห์ มลายู ของอาณาจักรมะละกา ซึ่งกล่าวว่าผู้ครองปัตตานีชื่อ เจ้าศรีวงศา ต่อมาได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม เรื่องราวจากตำนานเหล่านี้โดยตัวเองอาจจะบอกเราไม่ได้มากนัก แต่เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับภูมิรัฐศาสตร์ของบริเวณคาบสมุทรมลายูและหลักฐานทางโบราณคดี พบว่ามีความสอดคล้องกันและเป็นไปได้ว่า ครั้งหนึ่งชุมชนที่ต่อมาก่อตั้งเมืองปัตตานีนั้น เคยตั้งหลักแหล่งอยู่ตอนในของคาบสมุทรมลายูและเคลื่อนย้ายศูนย์กลางมาสู่ชายฝั่ง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเส้นทางการค้าทางทะเล

ในการศึกษาพบว่า ชุมชนพัฒนาขึ้นบริเวณใต้คอคอคกระและคาบสมุทรมลายูตอนเหนือได้อย่างไร เราต้องพิจารณาถึงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และสภาพพื้นที่ของบริเวณคาบสมุทรมลายู ซึ่งทำให้เกิดชุมชนปากแม่น้ำที่ไม่ใหญ่นักกระจายอยู่ทั่วไป เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นง่ายแต่ก็สลายตัวง่าย การก่อตัวของชุมชนหรือรัฐประเทหนี้มีความสัมพันธ์กับการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนหลายพวกหลายระลอก จึงเกิดการทับซ้อนกัน ยากที่จะแยกแยะว่าเป็นดินแดนของใครตั้งแต่แรก ส่วนพลังในการพัฒนาและพลวัตหรือความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้ขึ้นอยู่กับการค้าทางทะเล หลักฐานทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่า บริเวณที่ต่อมาก็คือเมืองปัตตานีนั้นเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนที่รู้จักกันในนามของอาณาจักรลังกาสุกะ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองยะรัง บนเส้นทางเดินบกข้ามคาบสมุทรระหว่างปัตตานีกับเกดะห์ ชุมชนนี้ตั้งอยู่บนเส้นทางขนถ่ายสินค้าระหว่างจีนกับอินเดีย ผ่านบริเวณคาบสมุทรมลายู ใต้คอคอคกระลงไป ต่อมาในราวคริสต์ศตวรรษที่ 14 หรือ 15 ศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะเริ่มเคลื่อนตัวจากตอนใน (เส้นทางเดินบก) มาสู่ชายฝั่งทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการเดินเรือที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ เส้นทางการค้าที่ต้องขนถ่ายสินค้าขึ้นบก เพื่อข้ามจากฝั่งอ่าวไทยไปยังฝั่งอันดามันไปออกมหาสมุทรอินเดีย เปลี่ยนมาเป็นการแล่นเรือเลียบชายฝั่งอ้อมแหลมมลายูไปช่องแคบมะละกา หรือต่อไปยังทะเลชวา ซึ่งมีเครื่องเทศเป็นสินค้าสำคัญ การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการค้าดังกล่าวทำให้ชุมชนที่อยู่บนเส้นทางบกภายในไม่มีความสำคัญอีกต่อไป จึงเกิดการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางของชุมชน จากตอนในมายังบริเวณที่ติดทะเล เพื่อรองรับเส้นทางการค้าใหม่ ศูนย์กลางใหม่ของอาณาจักรลังกาสุกะ คือ เมืองท่าที่รู้จักกันต่อมาในนาม “ปัตตานี” ผู้คนที่ตั้งชุมชนอยู่ตอนในสมัยของอาณาจักรลังกาสุกะนั้น มีร่องรอยว่าเป็นผู้ที่นับถือศาสนาฮินดู-พราหมณ์ในระยะต้นๆ และนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานในเวลาต่อมา หลักฐานทางศิลปโบราณวัตถุได้ชี้ให้เห็นว่า ทั้งชุมชนในอาณาจักรลังกาสุกะและชุมชนบริเวณชายฝั่งที่เกิดขึ้นใหม่ต่างมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรศรีวิชัย ในเรื่องนี้องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เราມีอยู่ก็ไม่ได้ขัดแย้งกับข้อสันนิษฐานดังกล่าว เนื่องจากเป็นที่ทราบกันว่า ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 9 เป็นต้นมา อาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเชื่อว่ามีศูนย์กลางอยู่ที่ปาเล็มบังบนเกาะสุมาตรา

ได้มีความสัมพันธ์ทางการค้ากับบริเวณเมืองท่าต่างๆ สองฝั่งช่องแคบมะละกาและในบริเวณทะเล
ขวา

เป็นการยากที่จะบอกได้ว่า ผู้คนของอาณาจักรลังกาสุกะและปัตตานีในตอนต้นนั้นเป็น
ชนชาติใด แต่น่าจะเป็นชุมชนที่ปะปนกันหลายเชื้อชาติ อาจมีทั้งชุมชนดั้งเดิมอย่างเช่น ชาวป่า
ชาวเล คนมอญ และเขมร ชาวอินเดีย และอื่นๆ อีกมาก อย่างไรก็ตาม การย้ายศูนย์กลางมาที่ชายฝั่ง
นั้นจะประจวบกับพัฒนาการที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก การอพยพเพิ่มเติมเข้ามาของชาว
มลายู และประการที่ 2 อิทธิพลทางการค้าที่ศาสนาอิสลาม เริ่มมีต่อดินแดนในบริเวณคาบสมุท
รมลายู โดยเฉพาะเมืองปาไซบนเกาะสุมาตราและมะละกา ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญทั้ง 2 แห่ง
รับศาสนาอิสลาม การเข้ามาของศาสนาอิสลามในคาบสมุทรมลายูและสุมาตรา ทำให้เกิดศูนย์
อำนาจใหญ่ๆ ที่มีลักษณะทางเชื้อชาติ-วัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน เป็นจุดเริ่มต้นของโลกมลายูมุสลิม
ผู้นำของปัตตานีที่รับศาสนาอิสลามด้วย ชุมชนโบราณของอาณาจักรลังกาสุกะจึงเปลี่ยนเป็นเมืองท่า
ของกลุ่มชาวมลายูมุสลิมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นอย่างช้า

ปัตตานีในสมัยจารีต คริสต์ศตวรรษที่ 16-17 : ยุคทองทางการค้า

ปัตตานีมีความรุ่งเรืองสูงสุดในฐานะเมืองท่าการค้าภายใต้การปกครองของราชวงศ์
ที่มีชื่อเรียกกันว่า ราชวงศ์ที่มาจากตอนใน หรือ Inland Dynasty มีช่วงเวลาของความรุ่งเรือง
อยู่ระหว่าง ค.ศ. 1511 – 1688 ซึ่งร่วมสมัยกับอาณาจักรอยุธยา (ถึงประมาณแผ่นดินสมเด็จพระ
พระนารายณ์ฯ) มีพัฒนาการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความเป็นรัฐค้าชายฝั่งทะเล (maritime state) ซึ่งเห็นได้จากลักษณะของการเมือง
ภายใน ได้แก่ การรักษาดุลอำนาจระหว่างราชสำนักกับกลุ่ม Orang kaya ซึ่งได้แก่ ขุนนางและพ่อค้า
ที่ร่ำรวยจากการค้าทางทะเล

2. ความสัมพันธ์กับอยุธยาซึ่งเป็นที่รับรู้กันคือ ปัตตานีกับสยามมีความสัมพันธ์
ในระบบประเทสราชหรือระบบบรรณาการ

3. ความสัมพันธ์กับรัฐมลายูอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เป็นเนื้อเดียวกันมาตั้งแต่ต้น แต่เห็นความ
พยายามที่จะกระชับสายสัมพันธ์ โดยเฉพาะทางเครือญาติด้วยการแต่งงาน

ระหว่างศตวรรษที่ 15 – 18 ปัตตานีมีรูปแบบการปกครองที่เรียกว่า Malay Kerajaan

คำว่า Kerajaan หมายถึง a condition of having Raja กล่าวคือ ราชาคือการดำรงอยู่ของ
ชุมชน เพราะราชาทำให้ชุมชนนั้นแตกต่างจากชุมชนที่ไม่มีราชา หรือมีราชาที่ศักดิ์ศรีไม่เท่า ผู้คนจึง
ทำงานให้ราชาเพราะถ้าไม่ทำ ถ้าไม่เป็นคนของราชาเขาก็จะไม่มีชื่อเสียง (nama) ปราบกฏหรือ ไม่มี
ความสำคัญนั่นเอง ในระบบการปกครองเช่นนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างราชากับข้าราชการเป็น

ความสัมพันธ์แบบตรงตัวต่อตัว เป็นการให้ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เหมาะกับสังคมที่เล็ก ร่ำรวย ด้วยการค้า และไม่ต้องการคุมคนเพื่อทำการผลิตมากกว่า

ในบริเวณที่หน่วยการเมืองเล็กกระจายและทำหน้าที่คล้ายกันจะมีการแข่งขันอยู่ในที่ ในบริบทนี้ เชื้อชาติ (ความเป็นมลายู) และศาสนา (ความเป็นมุสลิม) ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยเชื่อมโยงสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว นอกเสียจากจะมีศัตรูจากภายนอก ถึงกระนั้น ตลอดเวลาของยุคจารีต รัฐมลายูจะเลือกมิตรและศัตรูด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัยและผลประโยชน์มากกว่าปัจจัยอื่นๆ ดังนั้น แม้ว่าปัตตานีจะพัฒนาขึ้นเป็นอาณาจักรมลายู-มุสลิมอย่างเด่นชัด ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา แต่ปัตตานีก็ยังไม่ได้นับตัวเองเข้าเป็นส่วนเดียวกับรัฐมลายู-มุสลิมอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่า ปัตตานีดำเนินความสัมพันธ์กับดินแดนอื่นๆ โดยยึดถือผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าความใกล้ชิดด้านเชื้อชาติและศาสนา

ประเด็นที่สำคัญที่สุดประเด็นหนึ่งในการศึกษาเรื่องราวของปัตตานีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 นี้คือ การมองความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับปัตตานี จากการศึกษาตำนานท้องถิ่นพบว่า ตำนานสะท้อนให้เห็นว่าในบรรดาดินแดนที่ปัตตานีมีความสัมพันธ์ด้วยนั้น สยามถือเป็นดินแดนที่มีความสำคัญและบทบาทมากที่สุด เนื่องจากสยามเป็นอาณาจักรใหญ่ มีกำลังคนมากกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามจึงอยู่ในรูปแบบของรัฐบรรณาการ ในกรอบปริมาตรแห่งอำนาจ ซึ่งรัฐเล็กมักต้องผ่อนปรนตามความต้องการของรัฐใหญ่ อย่างไรก็ตาม แม้รัฐเล็กจะไม่มีอิสระเต็มที่ มีฐานะเสมือนเมืองขึ้น แต่รัฐเล็กยังคงความสามารถในการปกครองกิจการภายในของตนเอง (local autonomy) ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและปัตตานีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 หรือในช่วงอยุธยา นั้น จะเป็นความสัมพันธ์แบบรัฐบรรณาการเช่นที่กล่าวมา ซึ่งหมายความว่าปัตตานีเป็น “ประเทศราช” หรือ “เมืองขึ้น” ของไทย เช่นเดียวกับเชียงใหม่ หรือหัวเมืองลาว หรือแม้แต่เขมรในระยะเวลาเดียวกันนั้น การเป็นเมืองขึ้นคือ การยอมรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการครอบครองดินแดน ดังนั้น จึงไม่ถูกต้องที่จะกล่าวว่า ปัตตานีเป็นดินแดนของสยามในขณะนี้ แต่เป็นที่ชัดเจนว่า ปัตตานีเป็นเมืองขึ้นและอยู่ภายใต้อำนาจของอยุธยา

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสยามกับปัตตานีในสมัยอยุธยานั้น เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบหลวมๆ ซึ่งวางอยู่บนผลประโยชน์ทางการค้าที่ทั้งสองมีต่อกันเป็นหลัก ปัตตานีเป็นเมืองทำการค้าที่สำคัญมากในช่วงนี้ โดยเฉพาะเมื่อมะละกาคงเป็นของโปรตุเกส พ่อค้ามุสลิมนิยมขนถ่ายสินค้ามายังปัตตานี สยามเองก็มีความสำคัญต่อกระบวนการค้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และปัตตานี เพราะเป็นผู้ที่ติดต่อกับจีนและญี่ปุ่นได้ ผลประโยชน์และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่หลวมๆ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับปัตตานีมีความยืดหยุ่นต่อรองกันได้ และไม่มีความตึงเครียดที่ถาวร ความสัมพันธ์กับสยามในรูปแบบของความสัมพันธ์

เชิงอำนาจ (power-relation) เช่นนี้เป็นที่เข้าใจและยอมรับทั้งสองฝ่าย ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามจะเปลี่ยน เมื่อฐานความคิดนี้เปลี่ยนไป

จากแขกเจ็ดหัวเมืองสู่มณฑลเทศาภิบาล : การล่มสลายของราชอาณาจักร (รัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2475)

การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับดินแดนบริเวณคาบสมุทรมลายู

ลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power-relation) ในสมัยจารีต ซึ่งเป็นที่เข้าใจและยอมรับด้วยกันทั้งสองฝ่าย เริ่มเปลี่ยนในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือ เมื่อฐานความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเปลี่ยนไป การควบคุมปัตตานีแบบหลวมๆ ไม่ใช่ความต้องการของสยามอีกต่อไป ในทางตรงกันข้าม สยามต้องการสลายความแข็งแกร่งของปัตตานี โดยการแบ่งแยกการปกครอง ทำให้เกิดการแบ่งแยกปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง ได้แก่ ปัตตานี ยะหริ่ง สาขบุรี หนองจิก ยะลา รามัน และระแงะ ในตอนปลายรัชกาลที่ 1

ในการกระชับอำนาจของกรุงเทพฯ เหนือปัตตานีรอบแรกระหว่าง ค.ศ. 1786 – 1816 มีเหตุการณ์ที่นำไปสู่การแบ่งแยกรัฐปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง ดังนี้

- ค.ศ. 1786 (พ.ศ. 2329) กรมพระราชวังบวรฯ ด้เมืองปัตตานีและตั้งตวนกูลัมมิเดิ้นขึ้นเป็น พระยาตานี แทนสุลต่านที่สืบต่อมาจากราชวงศ์กลันตัน

- ค.ศ. 1791 (พ.ศ. 2334) ตวนกูลัมมิเดิ้นแข็งเมือง สยามปราบปรามแล้วแต่งตั้งระดูปะกาลันเป็นเจ้าเมือง แต่ให้อยู่ภายใต้การดูแลของขุนนางไทย ซึ่งอาจจะเป็นขุนนางจากเมืองนครฯ

- ค.ศ. 1808 (พ.ศ. 2351) ระดูปะกาลันแข็งเมือง เริ่มการแบ่งแยกปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมืองและแต่งตั้งผู้ครองหัวเมืองทั้งเจ็ดอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสงขลา

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ทำให้การอธิบายการแยกปัตตานีเป็นเจ็ดหัวเมืองมักจะเน้นไปที่ประเด็นของความไม่สงบเรียบร้อยและความต้องการของสยามที่จะลดทอนอำนาจของปัตตานี ซึ่งก็เป็นมุมมองที่ถูก แต่ไม่ใช่เหตุผลทั้งหมด การทำความเข้าใจท่าทีของสยามต่อปัตตานีในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น ต้องมองผ่านกรอบของสถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในส่วนภาคพื้นทวีปที่เกี่ยวข้องกับสยามโดยตรงแต่ละส่วนของบริเวณปลายแหลมมลายู ปัจจัยผลักดันที่สำคัญมีทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น การเกิดก๊กต่างๆ หลังเสียกรุง แสดงให้เห็นว่า ระบบการปกครองอย่างหลวมๆ แบบเดิมนั้น ไม่สามารถผูกพันอำนาจท้องถิ่นได้ ความสนใจของพม่าและเวียตนามที่มีต่อบริเวณตอนใต้ของอาณาจักรสยาม ก็ทำให้สยามกังวล และการที่อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลทางการค้าแทนดัชต์ และได้เข้ามาตั้งเมืองท่าที่ปีนัง (ค.ศ. 1786) ทำให้เกิดผล

กระทบต่อรัฐมลายูที่อยู่ใต้อำนาจของสยาม เช่น ไทรบุรี เป็นต้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เข้ามาประกอบกัน ทำให้สยามต้องตัดสินใจที่จะกระชับอำนาจของกรุงเทพฯ เหนือท้องถิ่นต่างๆ ในคาบสมุทรมลายูตอนบน หากพิจารณาให้กว้างออกไป จะเห็นว่า การกระชับอำนาจไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกรณีของปัตตานีเท่านั้น แต่นโยบายต่อเมืองอื่นๆ ในบริเวณคาบสมุทรมลายูก็เริ่มเข้มงวดขึ้นเช่นกัน โดยมีวิธีการในการกระชับอำนาจแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี เช่น เลือกลงผู้ปกครองที่ไว้วางใจได้ สร้างระบบอุปถัมภ์และความเป็นเครือญาติกับผู้ปกครองท้องถิ่น สร้างดุลอำนาจ เช่น ระหว่างนครศรีธรรมราช-สงขลา ใช้เศรษฐกิจเพื่อผูกพันผลประโยชน์ของผู้นำท้องถิ่นกับรัฐบาลกลาง เช่น ระบบเหมามือในฝั่งทะเลตะวันตก (ตระกูล ณ ระนอง) และ สงขลา ใช้ผู้นำที่ไม่มีรากอยู่ในท้องถิ่นเดิม เช่น เมืองถลาง จังหวัดภูเก็ต และชาวจีนอื่นๆ การสลายอำนาจท้องถิ่นแบ่งแยกปกครองที่ปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง ได้แก่ ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี หนองจิก ยะลา รามัน และระแงะ และทำสงครามกับ ไทรบุรี ปะลิส และสตูล นับเป็นมาตรการในการกระชับอำนาจอย่างหนึ่ง แต่เป็นมาตรการที่รุนแรง ซึ่งใช้กับดินแดนที่ไม่สามารถใช้วิธีอย่างประนีประนอมได้

หลังจากที่ปัตตานีถูกแบ่งแยกออกเป็นเจ็ดหัวเมืองแล้ว ก็มีการต่อต้านและมีความพยายามที่จะก่อกบฏหลายครั้ง ขณะเดียวกันทั้งสองฝ่ายก็มีการปรับความสัมพันธ์รูปแบบใหม่เข้าหากัน ปัตตานีได้พยายามต่อสู้เพื่ออิสรภาพ แต่เมื่อไม่สำเร็จก็จะมีการปรับตัวให้อยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ใหม่ แต่ปัญหาที่สำคัญเกิดขึ้น คือ สถานะของเจ็ดหัวเมืองภายใต้ระบบความสัมพันธ์ใหม่นั้น มีความกำกวม ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน กล่าวคือ สยามมองว่า เจ็ดหัวเมืองนั้นคือ “หัวเมืองชั้นนอก” ของสยาม เหมือนนครศรีธรรมราช สงขลา ฯลฯ ส่วนเจ็ดหัวเมืองมองตนเองว่าเป็น “หัวเมืองประเทศราช” ของสยาม ยังคงส่งดอกไม้-เงิน-ทอง และยังมี “พระราชฯ” ซึ่งมีอำนาจในการปกครองตนเอง คราวนี้ไม่ใช่ “พระราชฯ” คนเดียว แต่มีถึง 7 คน ฐานคิดที่ไม่ตรงกันนี้ เกิดขึ้นเพราะ “ทฤษฎี” กับ “การปฏิบัติ” ไม่เหมือนกัน เนื่องจากปัตตานีเป็นดินแดนที่ห่างไกล และกรุงเทพฯ จะต้องปกครองหัวเมืองเหล่านี้ผ่านสงขลา เจ้าเมืองสงขลาปล่อยให้ผู้ปกครองเจ็ดหัวเมืองดำเนินกิจการภายในอย่างอิสระ ตราบเท่าที่ให้ผลประโยชน์แก่สงขลา จึงทำให้เกิดความเข้าใจว่า สถานะ “หัวเมืองประเทศราช” ยังคงอยู่ นอกจากนั้น ในความพยายามที่จะสร้าง “ความสามัคคี” ของรัฐและหัวเมืองมลายูตอนเหนือให้มีต่อสยาม และป้องกันการหันไปหาอังกฤษที่เข้ามาตั้งศูนย์กลางที่ปีนังและสหพันธรัฐมลายูแล้ว สยามโดยเฉพาะรัชกาลที่ 5 อาจมีนโยบายชักจูงที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า สยามจะ “รับรอง” ความเป็นหัวเมืองประเทศราชของดินแดนเหล่านี้

ดังนั้น เมื่อมีการกระชับอำนาจของกรุงเทพฯ เหนือปัตตานีรอบที่ 2 คือ การจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงทำให้เกิดกระแสต่อต้านจากผู้นำหัวเมืองทั้งเจ็ดอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวเปลี่ยนสถานะและทำลายผลประโยชน์ของผู้นำศักดินาของปัตตานีอย่าง

สิ้นเชิง ผู้นำเหล่านี้ได้รับแรงสนับสนุนจากประชาชน เพราะในโลกทัศน์ของชาวมลายู การขาด raja คือ การสูญสิ้นของ KERAJAAN

ทำไมสยามจึงต้องกระชับอำนาจเหนือปัตตานีอีกครั้งด้วยระบบมณฑลเทศาภิบาล ในความเป็นจริง การเปลี่ยนแปลงในการประชันอำนาจของส่วนกลางเหนือท้องถิ่นนี้เกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักร ได้มุ่งไปที่ปัตตานีเพียงแห่งเดียว และผลกระทบที่เกิดขึ้นในส่วนต่างๆ ก็มีการต่อต้านเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า การมองประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 ต้องมองในบริบทของปริมณฑลแห่งอำนาจ ซึ่งมีเขตแดนที่ไม่แน่นอน อำนาจการควบคุมลดหลั่นไปตามระยะทางศูนย์กลาง รูปแบบนี้เปลี่ยนไปภายใต้บริบทของจักรวรรดินิยมตะวันตก ซึ่งผลักดันให้สยามต้องกำหนดเขตแดนและสร้างระบบการปกครองที่ปกครองท้องถิ่นต่างๆ ได้โดยตรงและเป็นเอกภาพ เมื่อกำหนดเขตแดนแล้ว ก็ต้องวางระบบการปกครองที่เป็นเนื้อเดียวกัน สลายอำนาจท้องถิ่นและปกครองออกจากศูนย์กลาง สิ่งนี้คือการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5

ปัตตานีกับการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นสมัยรัชกาลที่ 5

ค.ศ. 1896 (พ.ศ. 2439) เริ่มวางนโยบายลดอำนาจเจ้าเมือง

ค.ศ. 1898 (พ.ศ. 2441) ยกเลิกการผูกขาดภาษีของเจ้าเมือง

ค.ศ. 1899 (พ.ศ. 2442) พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 เริ่มมีข้าหลวงเทศาภิบาลได้รับการต่อต้านจากเจ้าเมืองปัตตานีสายบุรี และระแงะ โดยเฉพาะว่าที่เจ้าเมืองปัตตานีคนใหม่ คือ สุลต่าน अबดุลกอดีร์นั้น พยายามขอความช่วยเหลือจากสิงคโปร์

ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444) ขอบังคับสำหรับการปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 ลดอำนาจเจ้าเมืองอยู่ภายใต้ข้าหลวงประจำบริเวณ (พระยาศัศดิ์มณี)

ค.ศ. 1902 (พ.ศ. 2445) สุลต่าน अबดุลกอดีร์ของปัตตานี พระยาสายบุรี และพระยาระแงะต่อต้านการทำงานของข้าหลวงประจำบริเวณ กรุงเทพฯ ส่งพระยาศรีสหเทพลงไปพร้อมอนุญาตให้ใช้มาตรการเฉียบขาด สุลต่าน अबดุลกอดีร์ถูกจับไปพิษณุโลกและถอดยศหลังปล่อยตัวในอีก 2 ปีต่อมา

ค.ศ. 1906 (พ.ศ. 2449) ประกาศจัดตั้งมณฑลปัตตานี ซึ่งกระบวนการต่อเนื่อง ไปจนถึงประมาณ ค.ศ. 1915 (พ.ศ. 2458)

ค.ศ. 1909 (พ.ศ. 2452) สยามทำสนธิสัญญากับอังกฤษสละอำนาจเหนือเกดะห์ กลันตัน ตรังกานู และปะลิส ทำให้ปัตตานีกลายเป็นรัฐมลายูรัฐเดียวที่เปลี่ยนสถานะเป็นหัวเมืองของไทยอย่างสมบูรณ์

การต่อต้านของชาวปัตตานีในช่วงหลัง ค.ศ. 1910 มาจากสาเหตุ 2 ประการ และมีผู้นำ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำศักดิ์ินาจะไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งทำให้สถานะลดลงและสูญเสียอำนาจด้านภาษีอากร และกลุ่มผู้นำศาสนา ซึ่งไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงด้านการศาลและการใช้กฎหมายไทยว่าส่งผลกระทบต่อ “ความเป็นมุสลิม” ในช่วง ค.ศ. 1910, 1911 มีการต่อต้านในรูปแบบต่างๆ จากปัตตานี เช่น กบฏ To'Tae, Haji, Haji Bula เป็นต้น แต่ใน ค.ศ. 1922 (พ.ศ. 2465) เกิดการจลาจลครั้งสำคัญ ซึ่งทางการเชื่อว่า สุลต่าน अबดุลกอดีร์ ซึ่งขณะนั้นลี้ภัยอยู่ที่กัณตันให้การสนับสนุน แต่สาเหตุสำคัญนั้นมาจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับใน ค.ศ. 1921 ซึ่งนำมาใช้ในหมู่ชุมชนมุสลิมเพื่อสนับสนุนให้เด็กๆ เรียนภาษาไทย ซึ่งผู้นำชุมชนมุสลิมมองว่าเป็นความพยายามที่จะทำลายศาสนา – วัฒนธรรม นอกจากนั้น ยังมีความไม่พอใจเกี่ยวกับภาษีอากรที่เก็บเข้าส่วนกลางจากชาวมลายูเป็นจำนวนค่อนข้างมาก ผู้นำศักดิ์ินาและผู้นำศาสนาจึงยุยงให้ราษฎรที่บ้านน้ำสาย อำเภอมายอ ไม่จ่ายภาษี ทำให้เกิดการปะทะกันขึ้น ปีต่อมามีการปะทะกันอีกเมื่อมีการกล่าวหาว่า ข้าราชการสั่งปิดโรงเรียนมุสลิมและปอเนาะ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาลต้องเปลี่ยนนโยบายใหม่ ใน ค.ศ. 1923 (พ.ศ. 2466) รัชกาลที่ 6 ทรงออกหลักรัฐประศาสนนโยบายบริหารมณฑลปัตตานี ซึ่งสะท้อนลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากหลักประศาสนนโยบายบริหารราชการมณฑลปัตตานีของรัชกาลที่ 6 เน้นประเด็นสำคัญที่ว่า

- ระเบียบหรือวิธีการปฏิบัติที่ทำให้พลเมืองเห็นว่าเบียดเบียนกดขี่ศาสนาอิสลาม ต้องยกเลิกหรือแก้ไข

- การเก็บภาษีอากร เมื่อรวมแล้วต้องอย่าให้มากกว่าพลเมืองของแวนแคว้นที่อยู่ใกล้เคียง

- การกดขี่ของเจ้าพนักงาน เนื่องจากใช้อำนาจในทางที่ผิดหรือดูหมิ่นพลเมืองชาติแขก

ในฐานะของคนต่างชาติ ต้องแก้ไขและระมัดระวังไม่ให้มีขึ้น

- ข้าราชการที่แต่งตั้งออกไปต้องเลือกเฟ้น อย่าสักแต่ส่งไป หรือส่งไปเป็นการลงโทษ

ระหว่าง พ.ศ. 2466 - 2481 การใช้นโยบายผ่อนปรนทางศาสนา-วัฒนธรรมของรัฐ ทำให้การต่อต้านลดลง นอกจากนี้ผู้นำปัตตานีเริ่มรู้ว่าไม่สามารถพึ่งพารัฐมลายูตอนเหนือได้มากเท่าที่ควร เพราะอำนาจของอังกฤษกระชับแน่นขึ้น ประกอบกับสุลต่าน अबดุลกอดีร์ กามารูดีน เสด็จทิวงคต ค.ศ. 1933 อย่างไรก็ตาม สาเหตุสำคัญที่ทำให้การต่อต้านรัฐไทยลดน้อยลงในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งทำให้ผู้นำมุสลิมมีความหวังที่จะเรียกร้องสิทธิชุมชนผ่านกระบวนการประชาธิปไตย

ดังนั้น หากจะสรุปความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้น มีมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ

หากทุกฝ่ายทำความเข้าใจและมีความจริงจังในการแก้ปัญหาอย่างจริงจังและตรงจุด ผู้วิจัยเชื่อว่า ปัญหาการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ต้องสามารถแก้ไขได้อย่างแน่นอน

พัฒนาการทางภูมิรัฐศาสตร์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ ปัตตานี ยะลาและ นราธิวาส ก่อนการจัดตั้งเป็นจังหวัด เมื่อ พ.ศ. 2476 ดินแดนแห่งนี้ผ่านอารยธรรมมาหลายยุคหลาย สมัยตามลำดับดังนี้

1. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลักฐานการอยู่อาศัยของ คนพื้นเมืองมาแต่ก่อน 3,000 ปีที่ผ่านมา โดยเรียกรวมว่า พวกโอรัง อัสลิ (Orang Asli) ซึ่งได้แก่ กลุ่มนิกริโต (Nigrito) เช่น ชาไกและเซมิง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มซिनอย (Senoi) เผ่ามองโกลอยด์ ได้แก่ บรรพบุรุษของชาวสยามอยู่อาศัยมานานนับพันปีเช่นกัน หลักฐานที่สำคัญในสมัยนี้ได้แก่ ภาพเขียนสี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำศิลป์ จังหวัดยะลา เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ขวานหิน ซึ่งพบ หลายแห่งตามถ้ำและที่ราบ

2. สมัยเริ่มประวัติศาสตร์ ประมาณ 2,000 ปี ที่ผ่านมาถึงราว พ.ศ. 700 มีชาวอินเดีย และชาวอาหรับบางกลุ่มเดินทางมายังแถบนี้ พร้อมทั้งนำศาสนาและวัฒนธรรมมาเผยแพร่ ทำให้ ศาสนาฮินดูเริ่มเข้ามาในระยนี้ ชนพื้นเมืองเริ่มค้าขายกับชนต่างถิ่น เริ่มตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มมาก ขึ้นบริเวณปากแม่น้ำและบริเวณที่มีการติดต่อค้าขายสะดวก แถบนี้กลายเป็นที่พบบนของพ่อค้า นักเดินเรือ ชุมชนบางแห่งขยายตัวเป็นเมืองในเวลาต่อมา

3. สมัยอาณาจักรโบราณลังยาซูหรือลังกาสุกะ ราว พ.ศ. 700 – 1400 ปรากฏใน บันทึกการเดินทางของชาวจีนว่ามีรัฐต่าง ๆ เกิดขึ้นหลายแห่งบนคาบสมุทรมลายู โดยอยู่ภายใต้ อำนาจของอาณาจักรฟูนัน (Funan) ในจำนวนนั้นมีรัฐลังยาซู (Lang Ya Shiu) รวมอยู่ด้วย ราวต้น พุทธศตวรรษที่ 11 ลังยาซูเป็นอิสระ มีหลักฐานการส่งทูตไปเยือนจีนเมื่อ พ.ศ. 1058 , 1066 , 1074 และ 1111 ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-14 ถือเป็นยุครุ่งเรืองของลังยาซูหรือลังกาสุกะ แหล่งโบราณสถานแถบท่าสาบ จังหวัดยะลา และอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ที่ยังคงปรากฏร่องรอย อยู่เป็นจำนวนมากถูกสร้างขึ้นในระยนี้ โดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์และ พุทธศาสนา

4. สมัยลังกาสุกะ ภายใต้การปกครองของศรีวิชัย ราวพุทธศตวรรษที่ 14 – 15 ลังกาสุกะตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งมีกำลังกองทัพเรือเป็นจำนวนมาก ในช่วงเวลา เดียวกันนั้นพุทธศาสนาฝ่ายมหายานได้รับความนิยมมาก ชาวลังกาสุกะยอมรับนับถือพุทธศาสนา ฝ่ายมหายานอย่างแพร่หลาย ศาสนสถานหลายแห่งและศิลปวัตถุในพุทธศาสนาถูกสร้างขึ้นมาก ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ รวมทั้งพุทธไสยาสน์ขนาดใหญ่ในถ้ำคูหาภุมข จังหวัดยะลา และพระพุทธรูป ปางต่าง ๆ จำนวนมากก็ถูกสร้างขึ้นในสมัยนั้น

5. สมัยลังกาสุกะภายใต้อำนาจของโจฬะ ตั้งแต่ พ.ศ. 1535 เป็นต้นมา กองทัพโจฬะแห่งอินเดียเข้าโจมตีเมืองต่าง ๆ ของอาณาจักรศรีวิชัย เพื่อควบคุมเส้นทางการค้าใน ช่องแคบมะละกาและเมืองหลายแห่ง รวมทั้งลังกาสุกะซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของโจฬะในปี พ.ศ. 1567 แต่หลังจากนั้นชาวเมืองลังกาสุกะก็ได้ต่อสู้ยึดคืนมาได้ในปี พ.ศ. 1587 แม้ว่าหลังจากนั้นศรี วิชัยจะกลับมามีอำนาจ แต่ก็พ่ายแพ้ต่ออาณาจักรที่ตั้งขึ้นมาใหม่ คือ มัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1836 ในระยะนี้ศาสนาอิสลามแผ่เข้ามามากขึ้นโดยพ่อค้าและนักเผยแพร่ศาสนาชาวอาหรับและชาติต่างๆ

6. สมัยลังกาสุกะภายใต้อำนาจของสุโขทัย-อยุธยาและมัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1838 กองทัพสุโขทัยซึ่งลงมาอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่ต้นรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง ร่วมกับ กองทัพเรือนครศรีธรรมราชลงไปทำสงครามเพื่อปกครองเมืองต่าง ๆ บริเวณปลายแหลมมลายูไป จนถึงเตมาสิก (สิงคโปร์ในปัจจุบัน) ไปจนถึงเมืองปาโซ บนเกาะสุมาตรา ตำนานนครศรีธรรมราช บันทึกรไว้ว่า ไทยได้ส่งเจ้าเมืองไปปกครองหัวเมืองมลายู ได้แก่เมืองปัตตานี (ลังกาสุกะ) เมืองสาย (สายบุรี) เมืองกลันตัน เมืองปาหัง เมืองไทร (ไทรบุรี) เมืองอะเจ (อาเจห์) แต่ครองอำนาจได้ ไม่นาน อาณาจักรมัชปาหิตก็ขยายอำนาจมาปกครองหัวเมืองดังกล่าว โดยลังกาสุกะอยู่ภายใต้ อิทธิพลของมัชปาหิตในปี พ.ศ. 1884-1907 ขณะเดียวกันศาสนาอิสลามก็แผ่ขยายเข้ามามากขึ้น ใน หมู่ประชาชนหัวเมืองมลายู โดยเฉพาะแถบเมืองปาโซและมะละกา

7. สมัยลังกาสุกะล่มสลายและกำเนิดเมืองปัตตานี ในช่วงต้นสมัยอยุธยา มะละกามี อำนาจมากขึ้น ต่อมาได้ปฏิเสธอำนาจของมัชปาหิตของสยาม ทำให้สยามต้องยกทัพไปปราบปราม มะละกาแต่ไม่สามารถเอาชนะได้ ในปี พ.ศ. 1998 กองทัพมะละกาได้บุกเข้าโจมตีเมืองโกตามหลิ ษณ์ของลังกาสุกะ และขยายอำนาจเข้าปกครองเมืองต่างๆ แถบปลายแหลมมลายู ทำให้ชาวเมือง หันมานับถือศาสนาอิสลามตามแบบอย่างมะละกามากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับปัตตานีนับพญาอินทรีรา โอรสของราชาศรีวังสาแห่งโกตามหลิษณ์ ได้สร้างเมือง “ปัตตานี” ขึ้นใหม่ที่ริมทะเลบ้านกรือเซะ บานา ราว พ.ศ. 2000 ต่อมาทรงเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและเปลี่ยนพระนามเป็น สุลต่าน อิสมา อิล ซาห์ ปกครองเมืองปัตตานีระหว่างปี พ.ศ. 2043-2073 นับแต่นั้นมาเมืองปัตตานีเข้าสู่ยุคอิสลาม โดยสมบูรณ มีความรุ่งเรืองมากทั้งในด้านการผลิตนักเผยแพร่อิสลามและเป็นศูนย์กลางการศึกษา ศาสนาอิสลาม จนได้รับยกย่องว่า “ปัตตานีเป็นกระฉกเงาและเป็นระเบียบแห่งเมกะ” ปัตตานีมี สุลต่านเป็นเจ้าของปกครองต่อเนื่องมาถึง 23 พระองค์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2351 จึงมีการปรับปรุงการ ปกครองเป็นระบบ 7 หัวเมือง

8. สมัยปกครอง 7 หัวเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2351 เป็นต้นมา มีการแบ่งการปกครอง ออกเป็น 7 เมือง ได้แก่ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง ยะลา รามันห์ ระแงะ และสายบุรี แต่ละเมืองมี เจ้าเมืองซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลสยามที่กรุงเทพฯเป็นผู้ปกครอง โดยมีหลักว่าเมืองใดมีผู้นับถือ

ศาสนาอิสลามมากก็ให้มีเจ้าเมืองที่นับถือ ศาสนาอิสลาม เมืองใดที่มีการนับถือศาสนาพุทธมากก็ให้มีเจ้าเมืองที่นับถือพุทธศาสนา แต่ในทางปฏิบัติประสบปัญหาอยู่เนืองๆ เจ้าเมืองกับรัฐสยามรวมทั้งประชาชนในเมืองต่างๆ มีข้อขัดแย้งอันเนื่องจากการปกครองอยู่บ่อยครั้ง จึงต้องยกเลิกการปกครองรูปแบบนี้ไปในปี พ.ศ. 2445 ปัจจุบันยังคงมีวังที่เคยเป็นที่พำนักของเจ้าเมือง เป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลาน แต่บางแห่งก็ทรุดโทรมและถูกทิ้งร้างไปตามกาลเวลา

9. สมัยมณฑลเทศาภิบาล ในปี พ.ศ. 2449 รัฐสยามประกาศตั้งมณฑลปัตตานี มีสมุหเทศาภิบาลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสยามเป็นผู้ปกครอง มีเมืองเข้าร่วมอยู่ในมณฑลปัตตานี 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี (รวมเมืองหนองจิก ยะหริ่ง และปัตตานี) เมืองยะลา (รวมเมืองรามันห์และยะลา) เมืองสายบุรีและเมืองระแงะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2465 ได้ยกฐานะเมืองทั้ง 4 เป็นจังหวัด ทำให้ปัตตานี ยะลา สายบุรี และนราธิวาส มีฐานะเป็นจังหวัดตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เป็นต้นมา ในสมัยมณฑลเทศาภิบาลอำนาจและบทบาทของเจ้าเมืองในระบบเดิมซึ่งมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2043 สิ้นสุดลง ทำให้มีข้อขัดแย้งหลายกรณีเกิดขึ้น นำไปสู่การเคลื่อนไหวการจัดตั้งองค์กร เพื่อเรียกร้องอิสรภาพปัตตานีในเวลาต่อมา

10. สมัยสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2474 รัฐบาลประกาศยกเลิกมณฑลปัตตานี และยุบจังหวัดสายบุรี ลดฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี โดยรวมจังหวัดทั้งสามไว้ในการปกครองของมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองออกเป็น จังหวัดและอำเภอ ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส มีฐานะเป็นจังหวัดในระบบราชการบริหารส่วนภูมิภาค และมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหารการปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

จากลำดับพัฒนาการดังกล่าวทำให้เห็นว่าดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเจริญรุ่งเรืองถึงระดับที่เรียกขานกันว่าเป็นอาณาจักรมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย ซึ่งถือเป็นเมืองหลวงแห่งแรกของอาณาจักรไทย ต่อมาอำนาจของเมืองหลวงคือ สุโขทัย ได้แผ่ขยายลงมาทางใต้ต่อเนื่องมาถึงสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ โดยแต่ละช่วงสมัย ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับรัฐไทยกับปัตตานีหรือสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกันไปตามพลังอำนาจทางการเมือง และความเข้มแข็งของแต่ละฝ่าย ทำให้ประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวกับปัตตานีและประวัติศาสตร์ปัตตานีที่เกี่ยวข้องกับรัฐไทยมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ดังนั้นการนำเสนอตามลำดับพัฒนาการทางภูมิรัฐศาสตร์อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่คนไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และคนไทยทั่วไปความภาคภูมิใจประการหนึ่ง ได้แก่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมากมาย ที่บ่งบอกถึงพัฒนาการทางสังคมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน

การต่อต้านความไม่สงบจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต

สำหรับนักยุทธศาสตร์และนักความมั่นคง โดยทั่วไปแล้วการก่อความไม่สงบถือได้ว่าเป็นรูปแบบของความขัดแย้งที่ธรรมดามากที่สุด แต่ขณะเดียวกันก็เป็นรูปแบบที่ซับซ้อนและเข้าใจได้ยากที่สุด ดังจะเห็นได้ว่ากองทัพที่ถูกสร้างขึ้นในกรอบของสงครามตามแบบ มักจะมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเช่นนี้น้อยมาก

หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์หลังจากปี ค.ศ. 1945 หรือความขัดแย้งในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา จะเห็นได้ว่าการก่อความไม่สงบในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มักจะเป็นเรื่องของวิธีการทางยุทธวิธี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อความวุ่นวายเป็นสำคัญ หากการก่อความไม่สงบสมัยใหม่ กลับเป็นเรื่องของการผสมผสานของปฏิบัติการทั้งทางการเมืองและการทหารควบคู่กันไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะโค่นล้มรัฐบาลเดิมด้วยกำลังอาวุธ และสถาปนาอำนาจรัฐใหม่ให้เกิดขึ้น ดังคำกล่าวของเหมาเจ๋อตุง ที่ว่า “อำนาจรัฐเกิดจากปากกระบอกปืน” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในโลกของการสงครามสมัยใหม่ การก่อความไม่สงบได้กลายเป็นเรื่องทางยุทธศาสตร์มากกว่าการจำกัดอยู่กับเรื่องของวิธีการทางยุทธวิธีเช่นในอดีต

ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า เนื้อหาของการก่อความไม่สงบก็คือ การนำเอาองค์ประกอบของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยาเข้าไปผนวกกับยุทธวิธีของสงครามนอกแบบ พร้อมทั้งอาศัยแรงจูงใจทางการเมืองเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งถ้าเป็นในยุคสงครามเย็น แรงจูงใจก็คือการโค่นล้มรัฐบาลทุนนิยม และสถาปนาอำนาจรัฐสังคมนิยมให้เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากคัวแบบของสงครามปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นในจีน คิวบา หรือในอินโดจีนก็ตาม

แกนกลางทางความคิดของสงครามก่อความไม่สงบในยุคดังกล่าวก็คือทฤษฎีสงครามปฏิบัติ (Theory of Revolutionary Warfare) ซึ่งมีติขององค์ประกอบเช่นนี้ ทำให้รูปแบบของสงครามในยุคสมัยใหม่แตกต่างไปจากเดิม แต่ในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังได้กล่าวแล้วว่าการก่อความไม่สงบเป็นเรื่องของยุทธวิธีทางทหาร ไม่ได้มีองค์ประกอบของมิติทางด้านอุดมการณ์ และถูกใช้ปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางทหารเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม แม้เนื้อหาของอุดมการณ์ทางการเมืองจะเป็นองค์ประกอบใหม่ แต่เนื้อหาทางทหารกลับไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะการก่อความไม่สงบโดยเนื้อแท้ในบริบทของการปฏิบัติทางทหาร ก็คือ ปฏิบัติการในรูปแบบของสงครามกองโจร ดังนั้น ทฤษฎีการทหารในเรื่องนี้ จึงได้แก่ ทฤษฎีสงครามกองโจรสมัยใหม่ ซึ่งได้ถูกโยงเข้ากับเรื่องของการปฏิบัติทางการเมือง ในแบบของยุคสงครามเย็นจนกลายเป็นทฤษฎีสงครามกองโจรปฏิวัติสมัยใหม่ (Modern Revolutionary Warfare Theory) เช่นทฤษฎีสงครามปฏิวัติของเหมาเจ๋อตุง ของคาสโตโร ของ เช กูเวรา หรือ ของริจิส เดอเบย์ เป็นต้น

ทฤษฎีสงครามกองโจรปฏิบัติว่าที่จริงก็ไม่ใช่เรื่องใหม่ เช่น ที่ยุทธวิธีของสงครามกองโจรก็ไม่ใช่เรื่องใหม่เช่นกัน หากแต่นักการทหารในโลกตะวันตกแต่เดิม มักจะเรียกสงครามชนิดนี้ว่า “Partisan Warfare” (ซึ่งมีความหมายถึงสงครามที่ทำในแนวหลังของกองทัพข้าศึก) มากกว่าจะใช้คำว่า “Guerrilla Warfare”

สงครามกองโจรในลักษณะของปฏิบัติการทางทหาร ที่ทำในแนวหลังของข้าศึกในยุทธบริเวณยุโรป ได้ถูกผนวกเข้ากับปฏิบัติการของสงครามตามแบบดั้งตัวอย่างของกองกำลังกู้ชาติหรือหน่วยใต้ดินที่ปฏิบัติการต่อต้านการยึดครองของกองทัพเยอรมัน เช่น ที่เกิดขึ้นในฝรั่งเศสในโปแลนด์ หรือในยูโกสลาเวีย เป็นต้น ทักษะเช่นนี้จึงทำให้นักการทหารของโลกตะวันตกบางส่วนมีทักษะที่มองเห็นว่า สงครามกองโจรมีฐานะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสงครามตามแบบมากกว่าจะเป็นแบบแผนเฉพาะของตนเอง

แม้ในตำราทางทหารเล่มหลักของโลกตะวันตกอย่างในผลงานของเคลาสวิทซ์ (Karl von Clausewitz) เรื่อง On War ได้กล่าวถึงสงครามเช่นนี้ไว้บ้าง โดยเคลาสวิทซ์ได้อาศัยความรู้ของนักการทหารบางคนที่มีประสบการณ์ในสงครามกัวเกราของสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1775 – 81) และสงครามปฏิวัติฝรั่งเศสในช่วงต้นมาเป็นพื้นฐาน แต่งานของเคลาสวิทซ์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสงครามนี้เท่าใดนัก

จนกระทั่งในต้นศตวรรษที่ 19 ได้มีนักทฤษฎีการทหารที่พยายามศึกษาแบบแผนของสงครามกองโจร เช่น Le Miere de Corvery (ชาวฝรั่งเศส) Carl von Decker (ชาวปรัสเซีย) Denis Davidov (ชาวรัสเซีย) Wojciech Chrzanowski (ชาวโปแลนด์) และ Karol Bogunio Stolzman (ชาวโปแลนด์) แต่การศึกษาก็มักจะตีกรอบสงครามกองโจรว่าเป็นกิ่งหนึ่งของสงครามตามแบบมากกว่าจะนำไปสู่การสร้างทฤษฎีสงครามกองโจรให้เกิดขึ้นในตำราการทหารของโลกตะวันตก

แต่ทฤษฎีเช่นนี้ได้รับการพัฒนามากขึ้นในยุโรปในช่วงกลางและปลายศตวรรษที่ 19 อันเป็นผลมาจากการจับอาวุธขึ้นสู้ในเมือง (urban insurrection) เช่น ตัวอย่างของการต่อสู้ของชาวฝรั่งเศสเพื่อต่อต้านการยึดครองของกองทัพปรัสเซียในสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซีย (ค.ศ. 1870-1) และแม้ก่อนหน้านี้อาจมีประสบการณ์จากการต่อสู้ของชาวสเปนเพื่อต่อต้านการยึดครองของนโปเลียน (ค.ศ.1809) จนเกิดคำว่า “guerrilla” ขึ้นในพจนานุกรมทหารมาแล้วก็ตาม แต่ดูจะไม่มีผลในทางทฤษฎีเท่าใดนัก

หากแต่การจับอาวุธขึ้นสู้ในรูปแบบของสงครามกองโจรในเมืองของชาวปารีสก็ดำรงอยู่ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งก็ไม่ได้ส่งผลต่อการพัฒนาทฤษฎีการสงครามเท่าที่ควร จนกระทั่งเมื่อมหาอำนาจยุโรปต้องเผชิญกับสงครามนอกแบบในอาณานิคมจริงๆ จึงกลายเป็นแรงกดดันให้

กองทัพของรัฐบาลหาอำนาจต้องแสวงหาคำตอบทางยุทธการในรูปของทฤษฎีการทหารสำหรับสงครามนอกแบบ

สงครามที่เกิดขึ้นในพื้นที่อาณานิคมเช่นนี้ ไม่ใช่สิ่งที่กองทัพยุโรปคุ้นเคย ยุทธวิธีกองโจรที่ชนพื้นเมืองใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักการทหารของยุโรปต้องคิดค้นในทางทฤษฎีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือจะต้องแสวงหาหลักนิยมใหม่ เพราะกองทหารถูกฝึกให้เข้าทำการรบในกรอบของหลักนิยม และหลักนิยมของสงครามตามแบบไม่สามารถตอบสนองต่อปฏิบัติการของฝ่ายตนในสภาพที่กองทัพของสงครามตามแบบต้องเผชิญกับสถานการณ์ของสงครามกองโจรได้

สงครามกองโจรแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากสงครามตามแบบทั้งในเรื่องของลักษณะและวิธีการ การแสวงหาหลักนิยมต่อต้านสงครามกองโจร (counter guerrilla doctrine) จึงเป็นประเด็นที่กองทัพของรัฐบาลหาอำนาจเจ้าอาณานิคมจะต้องเร่งค้นหาเพื่อให้กำลังรบของตนปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ดังกล่าว

จนกระทั่งในปี ค.ศ.1896 (พ.ศ. 2439) พลตรี เซอร์ชาลส์ คอลเวลล์ (Major General Sir Charles E. Callwell) จึงได้ผลิตคู่มือเล่มสำคัญให้แก่กองทัพบกอังกฤษ โดยมีชื่อเรื่องว่า “สงครามเล็ก” (Small Wars) ดังจะเห็นได้ว่าแม้แต่ชื่อเรื่องก็ดูจะสวนกระแสกับกองทัพในยุโรปขณะนั้นที่มักจะสนใจและเน้นอยู่กับเรื่องของ “สงครามใหญ่” มากกว่า

อย่างไรก็ตาม เรื่องการต่อต้านความไม่สงบไม่ใช่เรื่องง่ายในการทำความเข้าใจ อีกทั้งการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในโลกยุคหลังสงครามนั้นไม่ได้ดำรงอยู่ในมิติเดียว ที่มีเฉพาะแต่เพียงเรื่องทางทหารเท่านั้น หากแต่มีองค์ประกอบสำคัญในมิติต่างๆ ได้แก่ การเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม อุดมการณ์ จิตวิทยา และบริบทระหว่างประเทศ ลักษณะเช่นนี้ตอกย้ำว่าก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อนดำรงอยู่ในมิติต่างๆ อันทำให้รัฐบาลและกองทัพ ตลอดจนถึงภาคสังคมต้องสร้างความรู้และความเข้าใจกับปัญหาเหล่านี้

อีกทั้งเมื่อการก่อความไม่สงบเกิดขึ้นในธรรมชาติของความขัดแย้ง ปัจจุบันที่เป็น “สงครามอารยธรรม” ด้วยแล้ว ก็จะยิ่งมีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะบริบททางอุดมการณ์และจิตวิทยานั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องของศาสนาและมีความเป็นจิตวิญญาณมากขึ้น พร้อมๆ กับที่บริบทระหว่างประเทศในลักษณะของ “ตะวันตก VS อิสลาม” ดำรงอยู่เป็นประเด็นหลักของกระแสโลก ก็จะไม่ง่ายในการทำความเข้าใจเท่าใด แต่สิ่งที่จะต้องตระหนักไว้ตลอดเวลา ก็คือ ยิ่งหากรัฐและสังคมขาดความสนใจในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมากเท่าใด การสร้างความรู้และความเข้าใจเรื่องเช่นนี้ก็ยากมากขึ้นเท่านั้น

การขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องดังกล่าว ก็จะทำให้แนวคิดทางทหารดำรงอยู่แต่ในบริบทของงานยุทธการเท่านั้น ทั้งที่สงครามนี้ดำรงอยู่ในหลายบริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบททางการเมืองและวัฒนธรรม เป็นประเด็นที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีบทบาทในเรื่องนี้ จะต้องระลึกใส่ใจไว้เสมอ มิฉะนั้นแล้วอาจจะทำให้เข้าใจผิด และยึดติดอยู่กับเพียงชัยชนะทางยุทธวิธี ซึ่งชัยชนะเช่นนี้อาจจะไม่มีนัยสำคัญที่จะนำไปสู่ชัยชนะทางยุทธศาสตร์เลยก็ได้ และอาการเลวร้ายที่สุดของความไม่เข้าใจนี้ อาจทำให้ปฏิบัติการของรัฐเป็นดังคำพูดที่ว่า “ชนะในการรบ แต่แพ้ในการสงคราม”

การต่อสู้กับปัญหาการก่อความไม่สงบในยุคสงครามอาชญากรรม จึงไม่ใช่เรื่องง่าย และที่สำคัญก็คือการขาดความรู้ ความเข้าใจในมิติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ก็จะทำให้เรื่องเช่นนี้ยากมากขึ้นไปอีก

แม้ว่าการอธิบายความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตเป็นเรื่องยากที่จะหมั่นหม่อมต่อความรู้ที่สับสนยุ่งเหยิง แต่ก็มีข้อจำเป็นที่จะต้องอธิบายให้เข้าใจตรงกัน อารยประเทศทั้งหลายจึงเลือกที่จะให้มีการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้ไม่ขัดแย้งกันอีก กรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน น่าจะถึงเวลาที่ทุกฝ่ายหันมาศึกษาเรียนรู้และเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์ร่วมกัน ความรุนแรงบาดหมางต่าง ๆ ที่เคยมีมาและกำลังเป็นอยู่อาจบรรเทาเบาบางลงได้หากได้เข้าใจซึ่งกันและกัน ดีกว่าต่างฝ่ายต่างเข้าใจและถือประวัติศาสตร์กันคนละฉบับแล้วลาดนํ้ามันจุดไฟโยนใส่กันและกัน ดังเช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

ยุทธศาสตร์ของการก่อความไม่สงบ

ยุทธศาสตร์ในที่นี้ หมายถึง การจัดระบบ การรวบรวม และการอำนวยความสะดวก โดยใช้งบประมาณต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยแต่ละวัตถุประสงค์ แต่ละปัจจัย และวิธีการจัดระบบแผนการจะแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี

มียุทธศาสตร์ 4 ประการที่กลุ่มก่อความไม่สงบใช้ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่สามารถปรับปรุงเป็นบทเรียนที่ควรศึกษา ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์กองโจร ใช้ในการสร้างความรุนแรง หรือการใช้แผนปฏิบัติการลับ โดยใช้กลุ่มปฏิบัติการขนาดเล็ก และเน้นปฏิบัติการเร็ว เพื่อโค่นล้มการปกครอง หรือเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง

2. ยุทธศาสตร์การทำสงครามยืดเยื้อ โดยใช้มวลชนปฏิวัติ อันเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการยึดครองอำนาจจากทางการเมือง เน้นการต่อสู้ทางการเมืองและการจัดตั้งมวลชนพร้อมทั้งการสร้างเสริมความรุนแรงคู่ขนานกันไป

3. ยุทธศาสตร์การทหารนำการเมือง โดยใช้การทำสงครามของฝ่ายก่อความไม่สงบ หรือสงครามตามแบบร่วมด้วย โดยเชื่อว่าประชาชนจะกลัวและเลือกที่จะอยู่ข้างฝ่ายเดียวกับ ผู้ก่อความไม่สงบ

4. ยุทธศาสตร์สงครามในเมือง มีการจัดองค์กรขนาดเล็ก มีการก่อการร้ายระดับต่ำถึง ปานกลาง ต่อเป้าหมายที่เป็นศูนย์การปกครองของรัฐ

เมื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่กลุ่มก่อความไม่สงบใช้ในการปฏิบัติการแล้ว ก็ควรพิจารณา ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา โดยเฉพาะความแตกต่าง และผลกระทบ ซึ่งจะมีต่อการแพ้-ชนะของ สงคราม

รูปแบบใหม่ของการก่อความไม่สงบ

นักวิเคราะห์ประเทศตะวันตกได้ศึกษารูปแบบของการก่อความไม่สงบในช่วงก่อนและ หลังปี ค.ศ.1980 และได้ให้ความเห็นว่า การก่อความไม่สงบแบบดั้งเดิม มีจุดมุ่งหมายในการทำ สงครามปลดปล่อยเป็นหลัก แต่การก่อความไม่สงบในปัจจุบัน มุ่งเน้นการทำสงครามแยกตัวเป็น อิสระ หรือในบางกรณีอาจเป็นการต่อสู้เพื่อรักษาอำนาจอของรัฐบาล โดยใช้สภาพแวดล้อมทุกอย่าง ให้เป็นประโยชน์ในการทำสงครามก่อความไม่สงบ นอกจากนี้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีก็ยัง เปลี่ยนแปลงไปด้วย สงครามก่อความไม่สงบรูปแบบใหม่ เห็นได้ชัดจากกรณีของสงครามในอิรัก และในอัฟกานิสถาน จากกรณีทั้งสองทำให้เห็นได้ว่าการก่อความไม่สงบมีการพัฒนาการไปตาม สถานการณ์และจุดมุ่งหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์การเมืองโลก

การก่อความไม่สงบแบบดั้งเดิม เป็นการต่อสู้ระหว่าง 2 ฝ่าย ระหว่างกลุ่มก่อความไม่ สงบ (ฝ่ายต่อต้านรัฐบาล) และฝ่ายต่อต้านการก่อความไม่สงบ (ฝ่ายรัฐบาล) แต่การก่อความไม่สงบ ในปัจจุบัน มีหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการให้การสนับสนุนหรือความร่วมมือจาก ต่างประเทศ องค์กรต่างประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือจากเครือข่ายกลุ่มก่อความไม่สงบ ในต่างประเทศ ขณะเดียวกันกลุ่มศาสนาก็กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการก่อความไม่สงบ อีกด้วย นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางการสื่อสาร โทรคมนาคมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะ อินเทอร์เน็ตก็มีผลต่อการจัดโครงสร้างของกลุ่มก่อความไม่สงบอีกด้วย กล่าวคือจากที่เคยมีองค์กร ที่แน่นอน มาเป็นการสร้างความเห็นร่วมกันในการปฏิบัติการให้กับปัจเจกบุคคล ซึ่งจะเห็นได้ว่าการ ก่อความไม่สงบในระยะหลังมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเล็กๆ (cell) มากขึ้น และมีลักษณะการเป็น เครือข่ายที่สามารถปฏิบัติการได้อย่างเป็นอิสระ ภายใต้จุดมุ่งหมายเดียวกัน ตลอดจนมีการกระจาย อำนาจ รวมทั้งมีปฏิบัติการที่ไม่แสดงตัวผู้นำ และมีการแสวงหาแหล่งเงินทุนเพื่อการสนับสนุนการ ดำเนินงานของกลุ่มด้วย ในขณะที่แบบเดิมนั้นจะมีลักษณะการจัดตั้งอย่างเด่นชัด

นอกจากกลุ่มนี้ กลุ่มก่อความไม่สงบในปัจจุบัน ได้อาศัยเงินทุนจากภายนอกประเทศ มากกว่าการแสวงหาเงินทุนจากภายในประเทศ พร้อมทั้งมีการพัฒนาเงื่อนไขให้เกิดเป็นประเด็นการสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายของคนอีกด้วย

สำหรับพื้นที่ปฏิบัติการและพื้นที่ที่ใช้หลบซ่อนนั้น เดิมใช้พื้นที่ในชนบทเป็นหลัก แต่ในกรณีของอิรักและอัฟกานิสถาน หรือแม้กระทั่งในกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ปรากฏให้เห็นชัดเจนว่า กลุ่มก่อความไม่สงบได้หันมาใช้พื้นที่ในเขตเมืองเป็นแหล่งกบดานพรางตัว เนื่องจากมีการซ่อนพรางที่ดีกว่า โดยเฉพาะการปะปนอยู่กับประชาชนในเมืองที่ทำให้แยกแยะได้ยาก ขณะที่การปฏิบัติการของกลุ่มก่อความไม่สงบในเขตเมือง ก็ปรับยุทธวิธีการใช้การลอบวางระเบิดเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการใช้การโฆษณาชวนเชื่อ โดยหวังผลในการทำลายขวัญและกำลังใจของประชาชน นอกเหนือไปจากการสร้างความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและสาธารณะ

จากสภาพดังกล่าว กลุ่มก่อความไม่สงบในปัจจุบัน จึงแปรสภาพมาเป็นกลุ่มการก่อการร้ายมากกว่าจะเป็นกลุ่มก่อความไม่สงบเช่นในอดีต หรืออาจเรียกรวมว่าเป็นการก่อความไม่สงบ (insurgent terrorism) อย่างไรก็ตาม มีสิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงก็คือ การก่อความไม่สงบทั้งในอดีตและปัจจุบัน ต่างเห็นความสำคัญของประชาชนในการขยายฐานแนวร่วมหรือเป็นฐานการสนับสนุนตน

เทคนิคการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามปกติกลุ่มก่อความไม่สงบพยายามใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากประชาชน ซึ่งฝ่ายรัฐสามารถนำมาใช้เพื่อตอบโต้และแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนได้เช่นเดียวกัน (รศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข, 2553 : หน้า 15)

1. บุคลิกภาพของผู้นำ

บุคลิกภาพของผู้นำมีความสำคัญในการดึงดูดความสนใจจากประชาชน โดยเฉพาะผู้นำที่มีความอ่อนโยน นอกจากนี้ผู้นำจะต้องมีภาพลักษณ์ของการเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นพิเศษ มีทักษะในการพูด มีพลังในการเคลื่อนไหว มีอำนาจและมีความสามารถในการจูงใจ ตัวอย่างของผู้นำที่มีบุคลิกที่โดดเด่น ได้แก่ เหมมาเจ็ดตุง เซ กูเวร่า เป็นต้น ประเด็นสำคัญคือบุคลิกภาพของผู้นำมีความสำคัญต่อการทำสงครามด้วย

2. ประเด็นการเคลื่อนไหวที่เข้าใจได้ง่าย

กลุ่มก่อความไม่สงบใช้ประเด็นทางศาสนา และลัทธิอุดมการณ์ในการชักชวนประชาชนเข้าร่วมในการต่อสู้ ฝ่ายต่อต้านการก่อความไม่สงบสามารถนำความเคลื่อนไหวดังกล่าว

มาวิเคราะห์ เพื่อการพิจารณาว่ากลุ่มก่อความไม่สงบเป็นกลุ่มใด โดยอาจแยกพิจารณาในกรอบของอุดมการณ์ หรือศาสนา เช่น การเป็นกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงหรือกลุ่มมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ เป็นต้น ซึ่งในการนี้จะต้องนำบุคลิกภาพของผู้นำมาพิจารณาประกอบด้วย

ทั้งกลุ่มอุดมการณ์และกลุ่มศาสนาต่างใช้ประเด็นที่สามารถเข้าใจได้ในการเรียกร้องความสนใจจากประชาชน โดยมักจะเป็นประเด็นที่ชี้ให้เห็นถึงโชคชะตาและพื้นฐานของความแตกต่างของมนุษย์ กลุ่มศาสนาใช้การอธิบายความหมายที่เป็นระเบียบ รวมทั้งอธิบายที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงทางศาสนา ส่วนกลุ่มอุดมการณ์จะจำกัดขอบเขตการวิเคราะห์เพียงการตั้งข้อสังเกตที่เป็นรูปธรรม และอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่วิทยาศาสตร์ โดยจะแสดงให้เห็นถึงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดังเช่นการใช้แนวทางมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ในการพรรณนาถึงความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์ในการต่อสู้ทางชนชั้น และแสดงให้เห็นผลการต่อสู้ในขั้นสุดท้ายว่าระบุมิจะได้รับการชัยชนะจากการต่อสู้กับชนชั้นปกครองและนายทุน นำไปสู่สังคมอุดมคติในอนาคต

การนำศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือ ได้รับความสำเร็จในหมู่ชาวมุสลิมในอินเดียและกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงในประเทศต่างๆ ประชาชนที่อยู่ในกลุ่มศาสนามีความสำคัญมากกว่ากลุ่มอุดมการณ์ เพราะมีความเชื่อเป็นพื้นฐาน มีวินัยและความซื่อสัตย์ ส่วนการใช้ประเด็นอิทธิพลของต่างประเทศก็สามารถปลุกกระแสมุมความคิดของประชาชนได้ แต่ไม่ควรเน้นย้ำมากเกินไป เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศนั้นๆ ได้

3. การตอกย้ำปัญหาและขยายผล

โดยการมุ่งย้ำถึงความขมขื่นที่เป็นรูปธรรม ทั้งที่มีต่อปัญญาชนและมวลชน กรณีปัญญาชนว่างงาน ทำให้ปัญญาชนรู้สึกหมดคุณค่า และไม่มีสถานภาพทางสังคม ส่วนมวลชนนั้นเป็นการง่ายที่จะใช้การเน้นย้ำความทุกข์ยาก เพราะเป็นสภาพที่ประชาชนเผชิญอยู่แล้ว ในการปฏิบัติการจิตวิทยา กลุ่มก่อความไม่สงบยังสามารถหยิบยกประเด็นอื่นที่เป็นจุดอ่อนของรัฐบาลไปใช้ขยายผลได้ในวงกว้าง เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน การถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่ ความยุ่งยากในการทำมาหากิน ที่ดิน การบริการสาธารณสุข โรงเรียน และอื่นๆ อธิบายภาพที่ชัดเจนซ้ำๆ กัน จนกลายเป็นความเห็นของประชาชนในที่สุด

4. การใช้ความรุนแรง

หากการย้ำประเด็นที่เข้าใจได้และการขยายในวงกว้างไม่ได้รับการสนับสนุนตามที่คาดหวัง กลุ่มก่อความไม่สงบจะหันมาใช้วิธีการก่อการร้ายเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน โดยอาศัยจุดอ่อนของรัฐบาลในการปฏิบัติการเชิงรุกต่อฝ่ายรัฐบาล ความสำเร็จของการก่อการร้ายขึ้นอยู่กับ

1. เป้าหมายในการก่อการร้าย
2. ระยะเวลาในการปฏิบัติการก่อการร้าย

หากคน หรือกลุ่มคนที่ประชาชนเกลียดชังเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติการผู้ก่อการร้ายสามารถใช้การชี้นำประชาชนที่ถูกกดขี่ และเลือกใช้ชีวิตการก่อการร้ายต่อผู้ที่กดขี่ได้ ซึ่งจะทำให้กลุ่มก่อความไม่สงบได้รับความนิยมนอกจากประชาชนมากขึ้น กรณีการก่อการร้ายข้ามชาติ ปฏิบัติการร่วมกับการก่อการร้ายภายในประเทศ อาจตั้งข้อสงสัยในประเด็นการได้รับการสนับสนุนจากภายในประเทศได้

5. การขู่ความอดทนของฝ่ายรัฐบาล

การที่กลุ่มก่อความไม่สงบพยายามขู่รัฐบาลให้ตอบโต้ประชาชนอย่างไรก็ตาม และไร้หลักการ จะยิ่งสร้างความโกรธแค้นให้กับประชาชน และจะกลายเป็นโอกาสที่กลุ่มก่อความไม่สงบสามารถแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการตอบโต้ที่รุนแรงเกินกว่าเหตุจากฝ่ายทหาร ตำรวจ หรืออาสาสมัครของฝ่ายรัฐ

6. การแสดงศักยภาพ

การแสดงศักยภาพของกลุ่มก่อความไม่สงบ ต้องพึ่งพาการสนับสนุนใน 2 มิติ ได้แก่

1. การสนองความต้องการของประชาชนผ่านเครื่องมือการบริหาร ซึ่งสามารถจัดหาการบริการทางสังคม เช่น การศึกษา การรักษาสุขภาพ เป็นต้น

2. การเป็นฝ่ายรุกการปฏิบัติการทางทหาร

ในประเด็นแรกมิได้เป็นเพียงการแสดงศักยภาพของกลุ่มเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความล้มเหลวของฝ่ายรัฐในการจัดการกับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานให้กับรัฐบาลเงา นอกจากนี้ปฏิบัติการของกลุ่มก่อความไม่สงบ ยังสามารถเข้าถึงความทุกข์ยากของประชาชน พร้อมทั้งช่วยเหลือประชาชนในกิจกรรมต่างๆ เช่น เก็บเกี่ยวพืชผล สร้างโรงเรียน เป็นต้น การให้ความช่วยเหลือประชาชนเป็นบันไดขั้นแรกในการสร้างความผูกพันระหว่างประชาชนกับเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อความไม่สงบทั้งทางตรงและทางอ้อม ในประเด็นที่สอง การเป็นฝ่ายรุกทางทหารเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความประทับใจให้กับประชาชน ซึ่งกลุ่มก่อความไม่สงบมีแนวโน้มจะได้รับความสำเร็จ

นอกจากนี้ การสร้างขวัญกำลังใจก็เป็นส่วนเสริมความสำเร็จของกลุ่มก่อความไม่สงบ โดยเฉพาะการสร้างความรักในหมู่คณะให้กับองค์กรและหน่วยงานในการปฏิบัติการ กลุ่มก่อความไม่สงบมีความยืดหยุ่นสูงในการชุ่มโถมตีคลั่งแสวง การจับตัวประกัน การสังหาร และอื่นๆ

ซึ่งความเข้มแข็งของปฏิบัติการและชัยชนะต่อเนื่องของปฏิบัติการรูกทางทหารจะทำให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเพิ่มขึ้น

7. การบังคับขู่เข็ญ

เมื่อกลุ่มก่อความไม่สงบดำเนินการใดๆ แล้ว แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน กลุ่มก่อความไม่สงบจะใช้วิธีการบังคับขู่เข็ญ แต่มักจะได้รับความสำเร็จน้อย เพราะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและกลุ่มก่อความไม่สงบแปรปรวน และอาจจะเป็นการสร้างความโกรธแค้นให้ประชาชนมากขึ้นในบางครั้ง

สถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน

สถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งจะขอกกล่าวถึงเหตุการณ์ที่สำคัญตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 – 2555 โดยสรุป ดังนี้

1 มกราคม 2554 คนร้ายลอบวางวัตถุต้องสงสัยตรงข้ามร้านขายผักในพื้นที่ อ.สุไหงปาตี ขณะที่เจ้าหน้าที่กำลังเข้าทำการตรวจสอบ คนร้ายที่แฝงตัวอยู่ในพื้นที่ใช้โทรศัพท์มือถือจุดชนวนระเบิด เป็นเหตุให้ตำรวจ-ทหารเสียชีวิต 2 นาย ชาวบ้านเสียชีวิต -บาดเจ็บ อีก 9 ราย

3 มกราคม 2554 คนร้ายลอบวางระเบิด และยิงถล่มซ้ำเจ้าหน้าที่ทหารสังกัด ร้อย ร.15114 ฉก.นราธิวาส 31 บนถนนสายเจาะไอร้อง-ป่าไผ่ ขณะขีรถจักรยานยนต์ออกจากฐาน เพื่อเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ รมภ.สถานีรถไฟเจาะไอร้อง ทำให้เจ้าหน้าที่ทหารได้รับบาดเจ็บ 3 นาย

19 มกราคม 2554 คนร้ายราว 40 คนบุกถล่มฐานทหารที่จังหวัดนราธิวาส ส่งผลให้ทหารเสียชีวิต 4 ราย ได้แก่ ร.อ.กฤษ คัมภีร์ญาณ ผู้บังคับกองร้อยทหารราบที่ 15121 2. ส.อ.เทวีรัตน์ เทวา 3. พลทหารประวิทย์ ชุกกลิ่น และ 4.ส.อ.อัชดุลเลาะ คะหี บาดเจ็บ 13 ราย ปืนถูกปล้น 50 กระบอก กระสุนอีก 5000 นัด

7 กุมภาพันธ์ 2554 อำเภอบะนัง จังหวัดยะลาคนร้ายลอบวางระเบิด ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ทหารบาดเจ็บสาหัสสองราย คือ สอ.ธีรเดช มหาอุต และ พลทหาร พงษกร เชื้อนรอบเขต

13 กุมภาพันธ์ 2554 ถนน ฉ.นคร ข้างธนาคารนครหลวงไทย จังหวัดยะลา คนร้ายก่อเหตุคาร์บอมบ์รถยนต์ มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 18 ราย เพลิงไหม้ร้านค้า 12 หลัง

21 กุมภาพันธ์ 2554 เทศบาลนครยะลา คนร้ายก่อเหตุคาร์บอมบ์จักรยานยนต์ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 1 ราย ได้รับบาดเจ็บ 17 ราย รถหลายคัน รวมถึงอาคารร้านค้าบริเวณใกล้เคียงได้รับความเสียหาย

22 มีนาคม 2554 คนร้ายก่อเหตุยิงเจ้าหน้าที่ทหารและขโมยปืนเอ็ม16 ไปจำนวน 2 กระบอก ที่อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส จนเป็นเหตุให้ ส.อ.ชเนรินทร์ กันทะ และ พลทหาร นเรศ เพชรรัตน์ เสียชีวิต

2 เมษายน 2554 คนร้ายก่อเหตุคาร์บอมบ์รถจักรยานยนต์ที่ ตลาดนัดนิคมเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เป็นเหตุให้มีผู้บาดเจ็บ 21 ราย

5 เมษายน 2554 อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานีคนร้ายก่อเหตุยิง นายอำเภวย คงทอง ขณะซื้อของที่ตลาดนัดบ้านคลองขุด

18 เมษายน 2554 เขตเทศบาลนครยะลาเกิดเหตุคาร์บอมบ์จนเป็นเหตุให้ทหาร พรานเสียชีวิต 1 นาย บาดเจ็บ 20 คน

21 เมษายน 2554 พล.ต.อักร ทิพโรจน์ รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2547 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ได้แก่จังหวัด นราธิวาส ยะลา และปัตตานี

3 พฤษภาคม 2554 คนร้ายลอบวางระเบิดที่ร้านน้ำชาอำเภอบันนังสตาส่งผลให้มี ผู้เสียชีวิต 4 ราย บาดเจ็บสาหัส 2 ราย

7 พฤษภาคม 2554 ริมสนามฟุตบอลหมู่บ้าน ม. 5 บ้านคอกวัว ต.ปล่องหอย อำเภอเกาะป้อ จังหวัดปัตตานี คนร้ายลอบวางระเบิดระหว่างการแข่งขันฟุตบอล ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ เสียชีวิต 4 ราย ส.ต.อ.อาริด ห้วนละเบะ ส.ต.ต.สามารถ โส๊ะหสันสะ ส.ต.อ.เกรียงศักดิ์ ธนูรักษ์ และ ส.ต.อ.ณรงค์ฤทธิ์ สุวรรณศรี เสียชีวิต มีผู้บาดเจ็บ 10 ราย

16 พฤษภาคม 2554 คนร้ายลอบวางระเบิดที่อำเภอยะหาส่งผลให้ พระสงฆ์ มรณภาพสองรูป และวัดสวนแก้วจังหวัดยะลา กลายเป็นวัดร้าง เจ้าหน้าที่บาดเจ็บ 3 คน

20 พฤษภาคม 2554 หลังมีชาวบ้านมาแจ้งว่ามีคนร้ายเข้ามาในพื้นที่จังหวัดยะลา อำเภอธารโต เจ้าหน้าที่ได้นำหน่วยรบทหารพรานไปล้อมแล้วเกิดการยิงกัน คนร้ายเสียชีวิตหมด 4 คน หนึ่งในนั้น คือ มะแอ อภิบาลแบ แคนนำหลักในพื้นที่ ค่าหัว 2 ล้านบาท มีคดีรวมแล้วทั้งหมด 28 คดี รวมถึงการลอบสังหารพันตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญาเมื่อปีที่แล้ว เจ้าหน้าที่ได้ยึดปืน AK-47 มาสองกระบอกแล้ว .38 มาอีกกระบอกหนึ่ง ส่วนในจังหวัดนราธิวาส ได้มีการระเบิดทำให้ คนได้รับบาดเจ็บ 9 คน

25 พฤษภาคม 2554 เกิดเหตุรถยนต์ทหารถูกวางระเบิดมีผู้ได้รับบาดเจ็บ 6 ราย ที่อำเภอกรงปินังจังหวัดยะลา

27 พฤษภาคม 2554 อำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี คนร้ายก่อเหตุยิงนายวรรณพจน์ จินดารัตน์ ขณะขับรถจนเสียชีวิตมีผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บสาหัสสองคน คือ นายณภสินธุ์ ฝอยทอง และค.ต.เจ๊ะเลาะ ยะโกะ

30 พฤษภาคม 2554 เกิดเหตุระเบิดถนนทางรถไฟ ริมทางรถไฟยะลาเขตเทศบาล นครยะลา มีทหารได้รับบาดเจ็บ 5 ราย ชาวบ้าน 2 ราย

1 มิถุนายน 2554 นายรังสี สุภัทสรชาวบ้านถูกระเบิดได้รับบาดเจ็บระหว่างเดินทางไปกรีดขางพารา ใน อำเภอกาบังต่อมา นายอัสมัน เฮาะมะสะเอ๊ะ ปลัดอำเภอกาบังจังหวัดยะลาได้เดินทางไปตรวจเหตุการณ์ชาวบ้านเหยียบกับระเบิดจนได้รับบาดเจ็บ ทันทีที่เดินทางไปถึงปรากฏว่าได้มีเหตุระเบิดขึ้นอีกครั้งเป็นเหตุให้ เสียชีวิตภายหลังถูกระเบิด รวมถึงผู้ติดตาม นายอุสมาน เจ๊ะนิ อาสาสมัครเสียชีวิตในที่เกิดเหตุเช่นเดียวกัน และผู้ได้รับบาดเจ็บ 4 ราย หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่กู้ระเบิดได้รับบาดเจ็บจากรเบิดอีก 1 ราย รวมทั้งหมด 6 ราย

7 มิถุนายน 2554 คนร้ายใช้เครื่องยิงลูกระเบิดเอ็ม 79ยิงบริเวณ ที่ว่าการอำเภอ โลกโพธิ์ 2 ครั้ง มีชาวบ้านได้รับบาดเจ็บ 2 ราย เจ้าหน้าที่ 1 ราย

8 มิถุนายน 2554 คนร้ายบุกยิงเจ้าของร้านชำ ส่งผลให้ นายสมพงษ์ แซ่อู๋ นายณรงค์ บรรจงคชาธาร เสียชีวิต และเกิดเหตุระเบิด 3 ครั้งใน อำเภอเจาะไอร้องมีเจ้าหน้าที่ได้รับบาดเจ็บ 5 คน ส่วนที่อำเภอสุไหงปาดี คนร้ายบุกยิงชาวบ้านขณะขับขีรถยนต์ส่งผลให้ นายมณฑล สมานัทบดี เสียชีวิต นางบุญศรี ทองคำบาดเจ็บสาหัส

9 มิถุนายน 2554 อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา คนร้ายก่อเหตุยิงรถยนต์ของ นายมูस्ताฟา ยามูดีง เจ้าหน้าที่อาสาสมัครรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ส่งผลให้ นายมูस्ताฟา ยามูดีง เสียชีวิต นายรุสดี คามูซอเจ้าหน้าที่ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลาบาดเจ็บสาหัส

16 มิถุนายน 2554 ตำบลตันหยงดालอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เกิดเหตุคนร้าย ใช้อาวุธปืนเอ็ม 16ยิงทหารเสียชีวิต 4 นาย และขโมยปืนของทหารไปด้วย จำนวน 5 กระบอก

24 มิถุนายน 2554 อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาสคนร้ายก่อเหตุระเบิดในพื้นที่ 3 จุด จนเป็นเหตุให้ นายเที่ยง ชำนาญพงศ์ และ นายวิวัฒน์ ศิริ คณงานชลประทาน เสียชีวิต ตำรวจบาดเจ็บ 13 นาย

29 มิถุนายน 2554 อำเภออิงอ จังหวัดนราธิวาสนายอาหมัด คือเร๊ะถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานีนายสมจิตร แก้วคงดี ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต

11 กรกฎาคม 2554 เวลา 05.45น.นายมามะ สามะมาะ ประธานชมรมอิหม่ามและคอเต็บบิหลัน และ นางด้วยยานาลียะ สามะมาะ ถูกคนร้ายยิงด้วยอาวุธปืนเอ็ม16 เสียชีวิตบนถนนใน

หมู่บ้านกายูมาตี ม. 8 ต.ต๋ายหงลิมอ อ.ระแงะ จังหวัดนราธิวาส วันเดียวกันคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงนาย อัสมัด สมะแฮ ที่หมู่ 3 บ้านพอมิ่ง ต.พอมิ่ง อ.ปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

13 กรกฎาคม 2554 บนถนนสายชนบท ระหว่างบ้านท่าด่าน-บ้านคอนรัก ม.1 ต.คอนรัก เกิดเหตุคนร้ายใช้อาวุธยิงใส่ นายเจิบ ชูแวน อายุ 54 ปี และ นายวรศักดิ์ ชูแวน อายุ 31 ปี เสียชีวิต

14 กรกฎาคม 2554 อาสาสมัครทหารพรานอัตรนั้น มามะ ถูกคนร้ายใช้อาวุธปืนยิง เสียชีวิต ในร้านน้ำชา บริเวณสามแยกในหมู่บ้าน ช้างถนนลาฆูนิง สายอ.ทุ่งยางแดง-ยะลา ม.5 บ้านจาเราะบองอ ต.เขาตूम

15 กรกฎาคม 2554 ภายในตลาดนัดบ้านกลาง ม.7 ต.บ้านกลาง อ.ปะนาเระ เกิดเหตุ คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงนายวรพจน์ แดงสุข อายุ 16 ปีเสียชีวิต และมีผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัส 2 รายได้แก่ นายรงค์ ยอดศรี อายุ 51 ปี และนายเจริญ ตาลศรีกลาง อายุ 59 ปี

17 กรกฎาคม 2554 ริมถนนสาย รามัน-ตะโล๊ะหะลอ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งขมื่น ต.ตะโล๊ะหะลอ อ.รามัน จังหวัดยะลา เกิดเหตุพ่อค้าขายพาราถูกยิงเสียชีวิตและปล้นทรัพย์สิน 3 ราย ประกอบด้วย นายอับดุลเลาะ มูซอ อายุ 34 ปี นายมะรีเฟ็ง สะการ์ อายุ 37 ปี และ นายมะลาวี มูลอ อายุ 22 ปี

18 กรกฎาคม 2554 ม.1 ต.ควน จังหวัดปัตตานี เกิดเหตุคนร้ายใช้อาวุธปืนยิง ต.ต.เจริญ แก้วมณี อายุ 68 ปี เสียชีวิต

19 กรกฎาคม 2554 อส.ประทีป กัจกุล อายุ 32 ปี และ อส.มานิตย์ ปีกศรีแซ่ อายุ 42 ปี เสียชีวิตจากเหตุการณ์เหยียบทุ่นระเบิดซึ่งคนร้ายนำมาฝังไว้ที่หน้าบ้านและมีผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัสสองราย ได้แก่ นายสมโชค มุสิกิลปี และนายสาโรช วงศ์ศาเหตุ เหตุเกิดที่ริมถนนสายยะหริ่ง-ปะนาเระ ม.5 บ้านท่ากูด ต.ตะโละกาโปร้ จังหวัดปัตตานี วันเดียวกันที่หน้าร.ร.บ้านเตาปูน ม.3 บ้านเงาะกาโป ต.บันนังสตา เกิดเหตุคนร้ายวางระเบิดในรถจักรยานยนต์แล้วจู่ระเบิด ส่งผลให้ จ.ส.อ.สาโรจน์ ศรีชี อายุ 45 ปี เสียชีวิต

23 กรกฎาคม 2554 เกิดเหตุคนร้ายยิงนายอรุณ อินทร์ช่วย อายุ 42 ปี บนถนนสาย 42 ปัตตานี-หาดใหญ่ หมู่ 1 ต.ปะกาฮารัง ขณะขับจักรยานยนต์ และขโมยทรัพย์สินของผู้เสียชีวิต วันเดียวกันที่ บริเวณยูเทิร์นที่กัลบรด บนถนนสาย 42 ปัตตานี-นราธิวาส หมู่ 1 ต.มะนังดาลำเกิดเหตุ คนร้ายยิง นายอภินันท์ เพชรสังข์ อายุ 53 ปี บาดเจ็บสาหัส

26 กรกฎาคม 2554 ที่ถนนภายในหมู่บ้านแบรอสะนิง หมู่ 1 ต.บาราเฮาะ อ.เมือง จ.ปัตตานี คนร้ายก่อเหตุยิง นายเจ๊ะอารง เจ๊ะมามะ อายุ 30 ปีเสียชีวิต และที่หมู่ 2 ต.มะนังดาลำ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี คนร้ายก่อเหตุยิงนายอาแซ อาเค อายุ 37 ปีเสียชีวิต

27 กรกฎาคม 2554 บณถนนสาย42 ปัตตานี-สงขลา ม.2 บ้านดุงยง เขตเทศบาลหนองจิก อ.หนองจิก จ.ปัตตานีคนร้ายก่อเหตุยิงตำรวจ 2 รายเสียชีวิต ได้แก่ จ.ส.ต.นรินทร์ หัดเร๊ะ อายุ 39 ปี เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนสอบสวน สภ.หนองจิก และ จ.ส.ต.นพดล หมายอนะ อายุ 38 ปี เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสื่อสาร สภ.หนองจิก

29 กรกฎาคม 2554 เกิดเหตุคนร้ายดักข่มขืนยกรยนต์ขบวนโซ่วข้างแสนรู้ที่บริเวณ 3 แยกบ้านเปาะลามะ ม.2 ต.รือเสาะ จ.นราธิวาส ส่งผลให้ นายัญพล สิงหะกระโจม เสียชีวิต และได้มีผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัส 5 ราย วันเดียวกันที่บณถนนสายทุ่งยางแดง - รามัน ม.2 ต.น้ำคำ อ.ทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี คนร้ายก่อเหตุยิง นายรอหิมา เจ๊ะแหว อายุ 42 ปี เสียชีวิต

31 กรกฎาคม 2554 ที่ตลาดนัดหน้าสถานีรถไฟรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส คนร้ายก่อเหตุยิงนายสะแปอิง ยะโก๊ะ อายุ 46 ปี เสียชีวิต และยิง นายมะราดีอามาน เค่นอร่ามคาน อายุ 44 ปี บาดเจ็บสาหัส ในวันเดียวกันที่สวนยางพาราบ้านกูโบ ม.5 ต.สุวารี อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส คนร้ายก่อเหตุวางทุ่นระเบิดโดยนายอาดือนัง ซาเมาะ อายุ 30 ปี เจ้าของสวนยางพาราได้รับบาดเจ็บสาหัส จากการเหยียบทุ่นระเบิด

1 สิงหาคม 2554 บณถนนในหมู่บ้านสายโคกหญ้า คา-แม่ลาน บ้านโคกหญ้าคา ต.คลองไหม้ จ.ปัตตานี คนร้ายได้จุดระเบิดที่ซ่อนไว้ ส่งผลให้ ส.ท.อรรถพล หงส์คำ ถูกสะเก็ดระเบิดที่ลำตัวเสียชีวิต ส่วน ส.อ.ประจักษ์ วิเศษรัตน์ และพลทหารอัศวิน พูลผ่าน บาดเจ็บเล็กน้อย

2 สิงหาคม 2554 คนร้ายก่อเหตุบุกเข้าไปในบ้านพักของ นายอาแว ลือมะ อายุ 47 ปี และยิงเจ้าของบ้าน ที่บริเวณแนวเขื่อนหินกะซุริมแม่น้ำสุโหงโก-ลก จนเสียชีวิต

3 สิงหาคม 2554 ที่จุดตรวจพานาทิพย์ ซึ่งตั้งอยู่ ม.1 ต.ศรีสาคร อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส คนร้ายใช้อาวุธยิง อส.มนัส แววกักดี อายุ 30 ปี เสียชีวิต และ นางปาตีเมาะ หะมะ อายุ 34 ปี บาดเจ็บสาหัส คนร้ายยิงนายนภค สคิมณฑล ครูโรงเรียนบ้านตันหยงลูโ๊ะ อ.เมือง จ.ปัตตานี เสียชีวิตขณะขับรถจักรยานยนต์เดินทางมาโรงเรียน

4 สิงหาคม 2554 นายอัลอัซมี เจ๊ะมะ อายุ 40 ปี ครูสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนประทีปวิทยา อ.หนองจิก เสียชีวิตบริเวณหลังบ้านในท้องที่บ้านตันไผ่ ต.บ่อทอง อ.หนองจิก ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิตวันเดียวกันที่บณถนนในหมู่บ้านปายอ ม.3 ต.กะคูนง อ.สายบุรี นายมะฮาสื่อมาย เจ๊ะแต อายุ 38 ปี และนางมะสิรา มะเต็งอายุ 34 ปีถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต และ บณถนนสายรามัน-ท่าธง บ้านสะโต หมู่ที่ 5 ต.อาซ่อง อ.รามัน จ.ยะลา นายคออแม เพชรเชิงเขา ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต นายสมเกียรติ กุลบุตร อายุ 28 ปีถูกคนร้ายยิงเสียชีวิตที่ บริเวณถนนในหมู่บ้านเส้นทางสาย อ.ยะรัง-บ่อทอง อ.หนองจิก บนสะพานระหว่างหมู่ 6 ,7 บ.อูแดบองอ ต.ปละปะโย

อ.หนองจิก จ.ปัตตานี ที่บนถนนในหมู่บ้านไอรอส หมู่ 6 ต.จะแนะ อ.จะแนะ นายอาคือนัน ละเจ๊ะ และ อายุ 21 ปี ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต

5 สิงหาคม 2554 คนร้ายใช้อาวุธสงคราม อาท้าว และ เอ็ม 16 ตามประกบยิงราษฎรชาวไทยพุทธ เสียชีวิต 3 รายขณะขับขีรถจักรยานยนต์ 2 คัน ออกหาของป่าในพื้นที่ ม.3 บ.คอกวัว ต.ปล่องหอย อ.กะพ้อ คือ นายมานะ ศิริมหา นายอาหาร ดอกไม้เงิน และ นายอำนาจ ดอกไม้เงิน

6 สิงหาคม 2554 บ้านพักเลขที่ 60 ม.2 บ้านคลองเรือ ต.ปะนาเระ อ.ปะนาเระ จ.ปัตตานี เกิดเหตุคนร้ายบุกยิง นางนิยะ รอยา อายุ 56 ปี เสียชีวิตที่ริมถนนสาย 410 (ธารโต-เบตง) บ้านบุโต๊ะสะนิเย ม.4 ต.ธารโต อ.ธารโต คนร้ายนำระเบิดแสวงเครื่องบรรจุกล่องเหล็กวางไว้โคนเสาไฟฟ้า จุดระเบิดขึ้นเสาไฟฟ้า โคนไป 3 ต้น กระแสไฟฟ้าถูกตัดทั้งตำบลรวมถึงบางส่วนของตำบลใกล้เคียงและที่บนถนนสายบุรี-ปะนาเระ ม.2 ต.ปะเสยาวอ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี ส.ต.อ. เอกรินทร์ แสงสว่าง ได้ถูกคนร้าย 2 คนขับรถจักรยานยนต์ตามประกบยิงด้วยอาวุธปืนพกสั้นขนาด 9 มม.ยิงเสียชีวิต

9 สิงหาคม 2554 บริเวณ ม.3 บ.อีนิ๊ ต.สะดากา อ.ยะรัง จ.ปัตตานี นายยูโซ๊ะ แกกือจิ อายุ 52 ปี ผู้ใหญ่บ้านถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต

11 สิงหาคม 2554 ที่บนถนนในพื้นที่บ้านสายหมอ ม.6 ต.บางเขา คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายวิชัย ขวัญเต่า อายุ 48 ปี เสียชีวิต

13 สิงหาคม 2554 ที่บ้านลิดล หมู่ 1 ต.ลิดล คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ชูเฟียน สือลี อายุ 23 ปี เสียชีวิต

15 สิงหาคม 2554 ที่ใกล้บริเวณวงเวียนใหญ่ ทางเข้าบ้านทุ่งยามู หมู่ที่ 6 ต.ยุโป คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงนายมะสุยี จิละาะ อายุ 45 ปีอดีตผู้ใหญ่บ้าน และหญิงชาวมุสลิมไม่ทราบชื่อ เสียชีวิตที่ภายในป่าสวนยางพารา ริมถนน ม.1 บ้านโคกนบิง ต.ไทรทอง อ.ไม้แก่นคนร้ายก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิง นายปรีรามิด คอเลาะ อายุ 41 ปี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เสียชีวิต

16 สิงหาคม 2554 ที่บนถนนสาย หาดใหญ่ - ปัตตานี ม.4 บ้านดอนยาง ต.บางเขา อ.หนองจิก จ.ปัตตานี คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายเถียร บัวทอง อายุ 68 ปี คนขับรถรับส่งนักเรียน เสียชีวิต

17 สิงหาคม 2554 ภายในสวนยางพารา บ้านสุลูปาเระ หมู่ 1 ต.ตันหยงมัส อ.ระแงะ จ.นราธิวาส คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงนายอับดุลเลาะ สามแม อายุ 34 เสียชีวิตวันเดียวกันที่ภายในร้านน้ำชา เลขที่ 1 หมู่ที่ 1 ต.ปาล์มพัฒนา จังหวัดสตูล คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายเหล๊ะ ปานเขียว อายุ 32 ปี เสียชีวิต

18 สิงหาคม 2554 คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายเสรี รักรักษ์พันธ์ อายุ 38 ปี พนักงานขับรถของบริษัทมิสทีนเสียชีวิต ที่บนถนนในหมู่บ้านเจาะบองอ หมู่ 7 ต.สาวอ อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส

19 สิงหาคม 2554 บนถนนในหมู่บ้านชะเมาสามต้นหมู่ 5 ต.เตราะบอน อ.สายบุรี จ.ปัตตานี คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายมงคล ใจกล้า อายุ 30 ปี และ นายวัฒนา ใจกล้า อายุ 56 ปี เสียชีวิตบริเวณโรงเรียนผดุงศาสตร์อิสลาม อยู่ในพื้นที่ ม.3 ต.ยุโป คนร้ายลอบวางระเบิดส่งผลให้ พลทหารวิวัฒน์ แก้วไผ่ อายุ 22 ปี ได้รับบาดเจ็บ

21 สิงหาคม 2554 หน้าสมหวังอพาร์ทเมนต์ ถนนสายดีเอเบาะ-ปารามิแต ม.9 ต.สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายอิสมะแอ ยาลา อายุ 23 ปี อดีตทหารเกณฑ์ สังกัดพลทหารราบที่ 15 เสียชีวิตที่บ้านพะนุ เจาะ หมู่ 4 ต.เกาะรอ จ.ยะลา คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายสะหมัด กาแมะ อายุ 38 ปี เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน เสียชีวิต

22 สิงหาคม 2554 คนร้ายก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิง นายมะซารุดิง วาหะ อายุ 48 ปี เสียชีวิต ที่ถนนสายบ้านน้ำเย็น - ลำใหม่ ม.2 บ.ทุ่งคา ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา และที่บนถนนภายในหมู่บ้าน ม.6 บ.บือฮู ต.บันนังสตา อ.บันนังสตา จ.ยะลา คนร้ายก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิง นายเทียนชัย เวรวาปี อายุ 31 ปี เสียชีวิตภายในสวนยางพารา หน้าบ้านเลขที่ 82 หมู่ 1 ต.บองอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง อส.ทพ.นิรอสือนัน เจ๊ะนู อายุ 31 ปี เสียชีวิตที่มัสยิดกลางประจำอำเภอ ม.1 ต.เรือเสาะ อ.เรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงต.วิรัตน์ เทพรินทร์ อายุ 52 ปี เสียชีวิต

23 สิงหาคม 2554 บริเวณคอสะพานใกล้ ร.ร.บ้านตะโล๊ะ คนร้ายก่อเหตุวางระเบิดเป็นเหตุให้ อส.ทพ.เจนกวี กาญจนพรหม อายุ 24 ปี สังกัดหน่วยพัฒนาสันติ ร้อย ทพ.4712 เสียชีวิต และมีทหารได้รับบาดเจ็บสาหัสอีก 1 นาย ชื่อ อส.ทพ.นิสัย ชลิต อายุ 23 ปี

24 สิงหาคม 2554 ภายในฐานปฏิบัติการหน่วยพัฒนาสันติที่ 421 คนร้ายไม่ต่ำกว่า 20 คน ยิงถล่มฐานส่งผลให้นายบาราเหม และ อายุ 37 ปี สมาชิกอาสาสมัคร อ.เทพา ถูกยิงด้วยอาวุธปืนเอ็ม 16 เข้าลำตัวหลายนัด เสียชีวิตส่วน อส.ทพ.มามะ นาวิ อายุ 30 ปี อาสาสมัครทหารพราน ชุดพัฒนาสันติถูกยิงได้รับบาดเจ็บสาหัสถูกนำส่งโรงพยาบาลหาดใหญ่ที่ถนนหน้ามัสยิดซีกู ม.5 บ้านซีกู ต.ละหาร อ.สายบุรี คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงนายอามี สือมิ อายุ 60 ปี ผู้ใหญ่บ้าน ม.5 บ้านซีกู ต.ละหาร เสียชีวิต

25 สิงหาคม 2554 ที่บ้านเลขที่ 85 ม.9 อ.บันนังสตา ต.ปะแต ริมถนนสาย 4077 จ.ยะลา คนร้ายก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิง นายนิลุโลมาน เช็งมะสุ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ เด็กหญิงรัชมิ เช็งมะสุ อายุ 4 ขวบ บุตรหญิงของนายนิลุโลมาน เสียชีวิต และ

มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 9 ราย 1 รายบาดเจ็บสาหัส ประกอบด้วยนายเยะ เซ็งมะสุ อายุ 55 ปี ค.ญ.อาชีวะ เซ็งมะสุ อายุ 7 ปี อส.ทพ.นิโจะ เซ็งมะสุ อายุ 25 ปี นายนิอาซัน เซ็งมะสุ อายุ 22 ปี น.ส.สาทีน๊ะ เจ๊ะ เละ อายุ 28 ปี ค.ญ.ซุฮา เซ็งมะสุ อายุ 2 ปี คช.ซุลกอเรนัย เซ็งมะสุ อายุ 11 ปี ส.ท.ชงรบ รัตน์รักษ์ อายุ 29 ปี อส.ทพ.ประกอบ สายชะตา อายุ 32 ปี อส.ทพ.มะซอบีอริ เซ็งมะสุ อายุ 25 ปี บาดเจ็บสาหัสทั้งหมดส่งตัวไปรักษาต่อที่ รพ.ยะลา

26 สิงหาคม 2554 คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงนายสมศักดิ์ แสงงาม อายุ 53 ปี เจ้าของสวนยางพารา เสียชีวิตและใช้ทุ่นระเบิดจุดระเบิดระหว่างเจ้าหน้าที่เดินทางด้วยรถยนต์มาตรวจสอบเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ อส.เอกมะยารี ลาเต๊ะ อส.เอกสุนันท์ มะนิรัตน์ อส.เอกกิตติพร ช่วยรอด อส.ตรีชุกฟีลี ตาเยะ และ อส.ตรีถวิล เหล่าดี เสียชีวิตและ อส.ตรีอารีเพ็ญ สิระ ได้รับบาดเจ็บสาหัส

27 สิงหาคม 2554 ที่บริเวณถนนสาย 42 ปัตตานี-สงขลา หน้าสมาคมส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง จ.ส.ต.นรินทร์ หัดเร๊ะ อายุ 39 ปี ฝ่ายสืบสวนสอบสวน สภ.หนองจิก และ จ.ส.ต.นพดล หมานอะ อายุ 38 ปี ฝ่ายสื่อสาร สภ.หนองจิก เสียชีวิต

28 สิงหาคม 2554 ริมถนนบ้านแบแล หมู่ 6 ต.บองอ อ.ระแงะ คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายมาหะหมัดซาก็อริ เจ๊ะซอ อายุ 30 ปี เสียชีวิตบริเวณสวนมะพร้าว ม.1 ต.รูสะมิแล จ.ปัตตานี คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายอัมมี แซะแง อายุ 18 ปี และ นายวันอุสมาน หะยีเจ๊ะนะ อายุ 16 ปี เสียชีวิตในวันเดียวกันพบศพ น.ส.ภานุชนารถ เจ๊ะนิ อายุ 15 ปี ในทุ่งนาข้างถนนสายชนบท หมู่ 1 ต.รูสะมิแล และคนร้ายจุดระเบิดภายในสวนยางพารา ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านด่าน ต.ควน ส่งผลให้ นายอิมศรี โชติยะกุล อายุ 66 ปี เสียชีวิตที่บริเวณหน้าบ้านเลขที่ 8/5 บ้านกะดี คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายอาหามะ ชารีคาเมาะ อายุ 48 ปี เสียชีวิตและนางฮายาดี มะคาโอะ อายุ 40 ปี บาดเจ็บสาหัสและที่บริเวณระเบียบงหน้าบ้านเลขที่ 68 บ้านแบแล บ้านย่อยของบ้านบาโงกูโบ หมู่ 6 ต.บองอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายมาหะหมัดซาก็อริ เจ๊ะซอ อายุ 30 ปี เสียชีวิต

29 สิงหาคม 2554 คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง น.ส.เจ๊ะรอฮานี ยูโจะ อายุ 26 ปี เสียชีวิตและที่บ้านเลขที่ 112/2 บ้านยาบี หมู่ 1 ต.กะลวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส คนร้ายใช้อาวุธปืนยิง นายอัมรัน เจ๊ะดอละ อายุ 33 ปี

31 สิงหาคม 2554 บริเวณข้างโรงไฟฟ้าถนนสายเอเชีย หมู่ 6 ต.กำแพงเพชร อ.รัตภูมิ จังหวัดสงขลา คนร้ายก่อเหตุยิง นายจารึก ปันละ อายุ 42 ปี พนักงานรักษาความปลอดภัย ได้รับบาดเจ็บสาหัสที่ภายในตลาดมูโนะ หมู่ 1 ต.มูโนะ อ.สุไหงโก-ลก นายอาสมิง อามิ อายุ 15 ปี ถูกคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงบาดเจ็บสาหัส

2 กันยายน 2554 นายชวลิติน ปานาวา อายุ 34 ปี เจ้าหน้าที่ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ถูกคนร้ายยิงที่บ้านเลขที่ 13/2 ม.3 ต.ละแอ อ.ยะหา จ.ยะลา เสียชีวิตที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช อ.ยะหา จ.ยะลา

4 กันยายน 2554 นายสุรชัย อุดมชัยศิริ อายุ 51 ปี ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิตที่ถ.เทศบาล 3 ต.ปาดังเบซาร์ อ.สะเตา จังหวัดสงขลา

5 กันยายน 2554 นายไชลี มะแซ อายุ 20 ปี ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิตบนถนนสายยาวเราะแบงเงาะ-สระบัวบาง ม.7 ต.รีอเสาะ จ.นราธิวาส วันเดียวกันเกิดเหตุจลาจลขึ้นภายในเรือนจำกลางปัตตานี อ.เมือง จ.ปัตตานี ส่งผลให้นักโทษเสียชีวิต 3 ราย สาเหตุจากการพลัดตกจากหลังคาแล้วถูกนักโทษรุมทำร้าย

6 กันยายน 2554 นายคณิต ลำนุ้ย อายุ 38 ปี ครูโรงเรียนบ้านกือเม็ง ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต บนทางหลวงสาย 4092 วันเดียวกัน นายวาริต นราประสิทธิ์ อายุ 38 ปี และ น.ส.ปริญญา มโนวิเชียร อายุ 32 ปีถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต

3 มกราคม 2555 คนร้ายใช้ระเบิดแสวงเครื่องฝังใต้ถนนสายบ้านคลองช้าง-บ้านเขาวัง ม.3 ต.ตรัง อ.มายอ จ.ปัตตานี จุดชนวนระเบิดด้วยสายไฟ ทำให้ร้อยโทศิเรกสิน รัตนสิน ผบ.ร้อยร.15312 ฉก.ปัตตานี 25 และสิบเอกยุทธยา จำปามี เสียชีวิต

31 มีนาคม 2555 เหตุระเบิดที่ภาคใต้ของประเทศไทย พ.ศ. 2555 เป็นเหตุการณ์ระเบิดที่อำเภอหาดใหญ่และเขตเทศบาลนครยะลา ผู้ก่อการร้ายซุกซ่อนระเบิดในรถยนต์และจุดระเบิดขึ้นเป็นคาร์บอมบ์ ที่บริเวณชั้นใต้ดินของอาคารจอดรถ โรงแรมลีการ์เดินพลาซ่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีผู้เสียชีวิต 3 ราย บาดเจ็บ 416 ราย ส่วนเหตุการณ์ที่จังหวัดยะลา ผู้ก่อการร้ายก่อเหตุลักษณะเดียวกันที่บริเวณถนนจรัญและถนนรวมมิตร เขตเทศบาลนครยะลา อำเภอเมืองยะลา มีรถยนต์ที่มีวัตถุระเบิดสองคัน แต่ไฟจากการระเบิดได้ลุกลามไปติดรถบริเวณนั้นอีกคันหนึ่งจนเกิดระเบิดขึ้น มีผู้เสียชีวิต 11 ราย บาดเจ็บ 127 ราย

การโจมตีครั้งแรกเกิดจากรถบรรทุกระเบิดแล่นผ่านย่านจับจ่ายสินค้าในจังหวัดยะลา ราว 20 นาที ต่อมาระเบิดลูกที่สองที่ซ่อนอยู่กับรถจักรยานยนต์ได้เกิดระเบิดขึ้นโดยหน่วยกู้ภัยได้ประชุมกันเพื่อหาที่มาของต้นกำเนิดของระเบิด หลังจากนั้นเกิดการระเบิดครั้งที่สามไปยังอาคารใกล้เคียง มีผู้เสียชีวิต 11 ราย และบาดเจ็บจากแรงระเบิดอีก 127 ราย ซึ่งการระเบิดครั้งที่สองส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บล้มตายเป็นส่วนใหญ่

เวลา 13.15 น. หลังจากเกิดเหตุระเบิดที่จังหวัดยะลา เกิดเหตุคนร้ายลอบวางระเบิดหน้าร้านขายข้าวแกง ซึ่งตั้งอยู่หน้าสถานีตำรวจภูธรแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เป็นเหตุให้พันตำรวจโท

จิตกานต์ เกื้อก่อยอด รองผู้กำกับปราบปราม สภ.แม่ลาน ที่นั่งรับประทานอาหารอยู่ในร้าน ถูกสะเก็ดระเบิดบริเวณคิ้ว และใบหูขวาได้รับบาดเจ็บ^[5]

หลังเหตุระเบิดทั้งสองจุด ได้เกิดเหตุระเบิดที่ชั้นใต้ดินของโรงแรมลิการ์เดินพลาซ่า อำเภอหาดใหญ่ แรงระเบิดสร้างความเสียหายต่ออาคาร มีผู้เสียชีวิต 3 ราย และได้รับบาดเจ็บ 416 คน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการได้รับการสูดกลิ่นควัน ซึ่งมีการรายงานในเบื้องต้นว่ามาจากการรั่วไหลของแก๊ส แต่ภายหลังได้นำมาประกอบเข้ากับรถยนต์ การระเบิดนี้ได้รับการพิจารณาจากบางแหล่งข้อมูลว่า ผู้ก่อเหตุต้องการเพิ่มการจลาจล เนื่องด้วยเป้าหมายคือ โรงแรมที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวจากมาเลเซียและสิงคโปร์

แม้ว่าสาเหตุเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าเกิดจากคาร์บอมบ์ แต่การสืบหาคนร้ายเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะรถยนต์ที่ใช้ก่อการเป็นของโจรกรรมมาอีกทอดหนึ่งและใช้ป้ายทะเบียนปลอม อย่างไรก็ตามตำรวจได้สืบและจำกุมคนร้ายที่จังหวัดยะลาได้จำนวน 3 ราย^[9] เป็นชาวมลายู 2 ราย ชาวไทย 1 ราย ส่วนที่อำเภอหาดใหญ่ตำรวจได้ออกหมายจับคนร้ายและตั้งรางวัลค่าตามกื่องวางจรปิด และจับกุมผู้ต้องสงสัยได้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ในช่วงแรกยังเกิดความสับสน ในจำนวนตัวเลขผู้เสียชีวิตที่อำเภอหาดใหญ่และจำนวนจุดระเบิดที่จังหวัดยะลา ซึ่งอาจแสดงถึงความรีบเร่งและเสนอข่าวอย่างไม่มีการตรวจสอบ เหตุการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา โดยสุรชัย จิตภักดิ์บริหาร ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา เปิดเผยว่าประมาณการความสูญเสียทางเศรษฐกิจหลังเกิดเหตุระเบิดขึ้นในอำเภอหาดใหญ่คาดว่าจะสูงถึง 800 ล้านบาท เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทยยกเลิกการเดินทางทั้งหมด ส่วนที่จังหวัดยะลาประเมินผลกระทบเบื้องต้นบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหายถูกเพลิงไหม้ มีจำนวน 35 หลัง รถยนต์ได้รับความเสียหาย 11 คัน และรถจักรยานยนต์ 18 คัน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ยอมรับเหตุระเบิดที่โรงแรมลิการ์เดินพลาซ่า เกิดจากความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ จึงเตรียมปรับแผนรักษาความปลอดภัย เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยวเจ้าหน้าที่เทศบาลนครหาดใหญ่เปิดเผยว่า ไม่มีรถกระเช้าที่สูงพอในการช่วยเหลือรวมทั้งโรงแรมไม่มีลานจอดเฮลิคอปเตอร์ ต่อมาเทศบาลนครหาดใหญ่ได้ส่งรถกระเช้ามา 1 คัน แต่ความสูงของกระเช้าแค่ตึก 4 ชั้นซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ด้านประชาชนออกมาตำหนิถึงความพร้อมในการรับมือต่อเหตุการณ์ของเจ้าหน้าที่ เช่น เรื่องความล่าช้าและไม่พร้อมของอุปกรณ์รถดับเพลิงแบบมีกระเช้าสูงที่มากแค่ 2 คัน และบรรทุกผู้เคราะห์ร้ายออกมาได้ทีละ 3 รายเท่านั้น

เหตุการณ์นี้ยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของชาวต่างชาติ เช่น เหตุการณ์การประชุมองค์กรผู้นำเยาวชนอาเซียนที่จัดที่จังหวัดปัตตานีมีเยาวชน 4 ชาติ ขอยกเลิกการเดินทางมาเข้า

ร่วมประชุม เพราะกลัวไม่ปลอดภัยและประชาชนในพื้นที่เสียความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยรวม นอกจากนี้ วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2555 รถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล ได้ดำเนินการให้ใช้วิธีรักษาความปลอดภัยขั้นสูง โดยให้ตรวจกระเป๋าทุกใบและตรวจรถยนต์อย่างละเอียดทุกคันที่เข้ามาภายในที่จอดรถ ที่ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ว่าที่เรืออากาศโท อนิรุทธิ์ ถนอมกุลบุตร กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เปิดเผยว่าท่าอากาศยานหาดใหญ่ยังคงมาตรการรักษาความปลอดภัยไว้ที่ระดับ 3 ซึ่งเป็นระดับที่ให้ความเข้มงวด ด้านผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้สั่งให้ตำรวจทุกนายดูแลความปลอดภัยให้กับประชาชนช่วงเทศกาลสงกรานต์

สหประชาชาติออกแถลงการณ์ประณามการก่อเหตุระเบิดในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

ตามที่ได้เกิดเหตุระเบิดที่จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๕ เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก นั้นขอเรียนว่า กระทรวงการต่างประเทศได้รับรายงานจากคณะผู้แทนถาวรประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ว่าเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ โฆษกเลขาธิการสหประชาชาติได้แถลงการณ์ในนามเลขาธิการสหประชาชาติประณามการก่อเหตุดังกล่าว รวมทั้งได้แสดงความเสียใจต่อรัฐบาลและประชาชนไทย รวมทั้งครอบครัวผู้สูญเสีย ดังนี้

"The secretary - General strongly condemns the deadly car bombings in the two southern Thai provinces of Songkhla and Yala over the weekend, which reportedly killed at least ๑๓ people and injured hundreds more. The Secretary - General deplores such acts of terrorism. He extends his deepest sympathies to the Government and the people of Thailand and offers his condolences to those that have lost loved ones."

ซึ่งในปัจจุบันก็ยังปรากฏมีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบปฏิบัติการซุ่มทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าหน้าที่ทหาร เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน ทำให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ดังที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่เนือง ๆ

การต่อต้านความไม่สงบ

การก่อความไม่สงบ (insurgency) หมายถึง การต่อสู้ระหว่างกลุ่มผู้อยู่ใต้ปกครองกับกลุ่มที่มีอำนาจในการปกครอง โดยมีเป้าหมายท้ายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองตามความต้องการของตน

กลุ่มผู้อยู่ใต้ปกครองจะใช้ทรัพยากรทางการเมืองในการดำเนินการต่อต้านรัฐบาล อันได้แก่ ความร่วมมือจากกลุ่ม องค์กร ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่างๆ ตั้งแต่การปฏิบัติการ

จิตวิทยามวลชน จนถึงการเดินทางประท้วง และใช้ความรุนแรงในการทำลายความน่าเชื่อถือและลดความชอบธรรมของฝ่ายปกครอง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในประเด็นสำคัญทางการเมืองหรือการดำรงความถูกต้องชอบธรรมขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ประชาชนจะมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ถูกตัดสินถูก-ผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความชอบธรรมและความถูกต้องทางศีลธรรม ซึ่งประเด็นสำคัญทางการเมืองในที่นี้หมายถึง

1. ประชาคมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ
2. ระบบการเมือง ได้แก่ ค่านิยม และโครงสร้างทางการเมือง/การปกครอง
3. อำนาจการบริหาร
4. นโยบายรัฐบาล

ในการปฏิบัติการก่อความไม่สงบนั้น “จุดมุ่งหมายหลักของกลุ่มก่อความไม่สงบจึงมิใช่การเอาชนะทางการเมือง แต่มุ่งเอาชนะด้วยการทำลายอำนาจและการบริหารประเทศของรัฐบาล ซึ่งถือเป็นอำนาจที่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งขีดความสามารถของรัฐในการรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชน”

เมื่อทราบถึงจุดหมายของการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อความไม่สงบแล้ว สิ่งสำคัญที่ผู้กำหนดนโยบายหรือนักวิเคราะห์ด้านความมั่นคง จะต้องให้ความสนใจ คือ ความจำเป็นของการแยกแยะรูปแบบของการก่อความไม่สงบให้ชัดเจน เพื่อให้ฝ่ายรัฐสามารถแสวงหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อต่อต้านการก่อความไม่สงบได้อย่างถูกต้อง โดยอาจใช้ต้นแบบของการก่อความไม่สงบที่ปรากฏมาแล้วในอดีตมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์และพิจารณา ซึ่งกลุ่มก่อความสงบที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมามีทั้งในภูมิภาคละตินอเมริกา ยุโรป เอเชีย และอื่นๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 รูปแบบ ดังนี้

1. กลุ่มหัวรุนแรงที่ต้องการทำลายสถาบันการเมือง วัตถุประสงค์ของกลุ่มนี้เพื่อสถาปนาอำนาจรัฐขึ้นมาใหม่
2. กลุ่มก่อความไม่สงบที่ต้องการความเสมอภาค กลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์ในการสร้างระบบการเมืองและสังคมใหม่ บนพื้นฐานของโครงสร้างทางการเมืองที่มีความเสมอภาค
3. กลุ่มประเพณีนิยม เป็นกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง โดยใช้รากฐานจากสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้และหลักความเชื่อทางศาสนา
4. กลุ่มที่ต้องการความหลากหลาย กลุ่มนี้ดำเนินการเพื่อต้องการสถาปนาระบบการเมืองที่คำนึงถึงอิสรภาพของปัจเจกชน เสรีภาพ การประนีประนอม รวมถึงการปกครองตนเอง
5. กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการแยกตัวเองออกไปตั้งรัฐใหม่

6. กลุ่มปฏิรูป กลุ่มนี้ต่อสู้เพื่อต้องการผลประโยชน์ทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น

7. กลุ่มอนุรักษ์ เป็นกลุ่มที่ต้องการดำรงสถานภาพเดิมของตนไว้ แต่ใช้การปฏิบัติที่ผิดกฎหมายต่อกลุ่มที่มีใช้ชนชั้นปกครอง และผู้มีอำนาจในกลุ่มต่างๆ ที่ทำลายอำนาจของกลุ่มตน หรือพยายามดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปจากระบบเดิม (ที่กลุ่มอนุรักษ์นิยมมีอำนาจอยู่)

สำหรับการก่อเหตุรุนแรงของกลุ่มก่อความไม่สงบที่กล่าวมานี้ มักใช้วิธีการความรุนแรงที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้รูปแบบของการใช้ความรุนแรงหมายถึงการใช้ความรุนแรงโดยมีองค์กรจัดตั้ง และประกอบด้วยกองกำลังติดอาวุธ ยุทธวิธีและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การก่อการร้าย สงครามก่อความไม่สงบ และการใช้กำลังตามแบบ ดังนี้

1. การก่อการร้าย (terrorism) เป็นรูปแบบของการสร้างความรุนแรงโดยตรงต่อผู้ที่มีใช้ทหาร หรือหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า/การเข้าปะทะโดยตรงกับกองกำลังตำรวจและทหาร แต่มุ่งใช้ความรุนแรงไปที่เป้าหมายสาธารณะและเป้าหมายทางเศรษฐกิจ หน่วยปฏิบัติการมีขนาดเล็กกว่า สงครามก่อความไม่สงบ การปฏิบัติการมักใช้วิธีการลอบสังหาร วางระเบิด ขว้างระเบิด ลอบวางเพลิง ใช้การทรมาณ ใจเครื่องบิน และลักพาตัว บางครั้งใช้รูปแบบปฏิบัติการเพียงเพื่อสร้างผลสะท้อนทางการเมืองปฏิบัติการเหล่านี้ มักดำเนินการโดยกลุ่มที่ต้องการปกครองตนเอง และกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actors)

ส่วนการก่อการร้ายก่อความไม่สงบ (insurgency terrorism) นั้น มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความรุนแรงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการโค่นล้มรัฐบาล พร้อมทั้งสร้างความหวาดกลัวให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ที่ให้การสนับสนุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้การก่อการร้ายได้ถูกปรับให้สอดคล้องกับปฏิบัติการของแต่ละกลุ่ม

2. สงครามก่อความไม่สงบ (insurgency warfare) หลักการทำสงครามก่อความไม่สงบคือ การโจมตีฉาบฉวย (hit and run) ด้วยกำลังติดอาวุธขนาดเบาจนถึงขนาดกลาง เพื่อสร้างความหนักใจและค่อยๆ ทำลายเจตนาธรรมณ์ และขีดความสามารถของฝ่ายตรงข้าม ความเคลื่อนไหวของฝ่ายก่อความไม่สงบจะต้องมีประสิทธิภาพสูงสุดในด้านความชำนาญภูมิประเทศ ความยืดหยุ่น พลิกแพลง ความรวดเร็ว และการหลอกล่อในการปฏิบัติการ เหมาเจ็ตุง ได้ให้ข้อสรุปของการทำสงครามก่อความไม่สงบไว้ว่า ยุทธศาสตร์สูงสุดของฝ่ายก่อความไม่สงบอยู่บนพื้นฐานของความตื่นตัวเคลื่อนที่เร็วในการเข้าโจมตีแต่จะต้องปรับให้เข้ากับสถานการณ์ของฝ่ายศัตรู ภูมิประเทศ การสื่อสารโทรคมนาคม กำลังสนับสนุน สภาพอากาศ และประชาชน

ทั้งนี้ สงครามก่อความไม่สงบแตกต่างจากการก่อการร้าย ในแง่ของการเน้นเป้าหมาย ขั้นต้น กล่าวคือ สงครามก่อความไม่สงบเน้นการโจมตีกำลังติดอาวุธของฝ่ายรัฐบาล ตำรวจ ทหาร หน่วยสนับสนุน รวมถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การก่อการร้ายเน้นเป้าหมายที่เป็นสาธารณะ ขณะที่การประกอบกำลังของสงครามก่อความไม่สงบมีขนาดใหญ่กว่าการก่อการร้าย มีการส่งกำลังบำรุงและฐานที่มั่นคงชัดเจน โดยพื้นที่การเคลื่อนไหวส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ส่วนประเด็นที่สงครามก่อความไม่สงบและการก่อการร้ายเหมือนกัน ก็คือ การใช้จุดอ่อนของฝ่ายรัฐที่ไม่สามารถนำทรัพยากรที่พอเหมาะมาใช้แก้ไขปัญหาในจุดขัดแย้งได้

นอกจากนี้ ปัจจัยที่ชี้ขาดความสำเร็จของสงครามก่อความไม่สงบ ยังขึ้นอยู่กับ การเชื่อมโยงสงครามก่อความไม่สงบเข้ากับการสร้างความรุนแรง หรือการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปสู่สงครามตามแบบ

3. การใช้กำลังตามแบบ หรือ สงครามตามแบบ (conventional warfare) เป็นการเผชิญหน้ากันโดยตรงของกองกำลังขนาดใหญ่ในสนามรบ ซึ่งการก่อความไม่สงบส่วนใหญ่ มักไม่ใช้สงครามตามแบบ เนื่องจากให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวที่เร็วกว่า จึงใช้หน่วยขนาดเล็ก (small units) ในการปฏิบัติการ ทั้งนี้ การทำสงครามตามแบบของกลุ่มก่อความไม่สงบขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์ของกลุ่มและการตัดสินใจเกี่ยวกับสมรรถนะในการทำลายของกองกำลังติดอาวุธ ฝายรัฐบาลที่ใช้การรบตามแบบ

ประเด็นสำคัญของวิธีการควบคุมความรุนแรงที่ฝายก่อความไม่สงบ นำมาใช้ มีดังนี้

1. กลุ่มก่อความไม่สงบมักใช้รูปแบบของความรุนแรงมากกว่า 1 รูปแบบ ส่วนใหญ่ มักใช้การผสมผสานการก่อการร้ายกับสงครามก่อความไม่สงบ

2. ถึงแม้ปฏิบัติการของกลุ่มก่อความไม่สงบจะสามารถแยกแยะได้โดยง่าย แต่ก็จะมีปฏิบัติการอื่นอีกหลายประการที่ไม่สามารถแยกแยะได้ การก่อการร้ายมีจุดมุ่งหมายในขั้นต้นต่อผู้ที่มิได้ทำการรบและผู้ที่ไม่ติดอาวุธ ขณะที่สงครามก่อความไม่สงบ มุ่งต่อกำลังทหารและตำรวจของ ฝายรัฐบาล

3. การก่อการร้ายมีเงื่อนไขทางการเมืองและเงื่อนไขทางอารมณ์ความรู้สึกสูง กลุ่มก่อการร้ายมักเรียกตนเองว่าเป็นผู้ต่อสู้เพื่อเสรีภาพ ซึ่งในความจริงส่วนใหญ่แล้วมักไม่ใช่เป็นเช่นที่อ้าง ในขณะที่กลุ่มต่อสู้เพื่อเสรีภาพที่แท้จริงก็มักจะใช้รูปแบบการก่อการร้ายในการดำเนินการ ฉะนั้น จึงควรพิจารณาแยกแยะให้ชัดเจนระหว่างกลุ่มต่อสู้เพื่อเสรีภาพและกลุ่มก่อความไม่สงบ การวิเคราะห์รูปแบบของการใช้ความรุนแรงให้ชัดและตรงประเด็นนั้น จะมีผลต่อการทำสงครามต่อต้านด้วย รูปแบบสงครามหรือการใช้ความรุนแรงไม่เพียงแต่จะแตกต่างกันในประเด็นของ

จุดมุ่งหมาย เป้าหมายในการปฏิบัติการ และการจัดองค์กรเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับปัญหาที่กลุ่มก่อการจะสร้างขึ้น รวมถึงข้อเรียกร้องของกลุ่มก่อการเหล่านั้นด้วย

อิสลามกับโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ของ “กระแสโลก” ที่เห็นได้ชัดเจนนับตั้งแต่การยุติของสงครามเย็นในปี 2532/33 เป็นต้นมา กระแสโลกเช่นนี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อส่วนต่างๆ ของโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่กระแสดังกล่าวก็มักจะเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจเป็นหลัก กล่าวคือ เศรษฐกิจของประเทศต่างๆ จะเห็นได้ว่ามีแรงผลักดันจากเศรษฐกิจโลกอย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งสภาพเช่นนี้ก็อาจจะสอดคล้องกับความเป็นไปของโลกยุคหลังสงครามเย็น ที่เรื่องราวและบทบาทของปัจจัยด้านความมั่นคงลดความสำคัญลง พร้อมๆ กับการที่ประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

โลกาภิวัตน์หลังยุคสงครามเย็น จึงถูกวางน้ำหนักไว้กับเรื่องเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นได้จากการไหลของเงิน สินค้า และบริการ ตลอดจนรวมถึงเรื่องของการลงทุน ที่ปรากฏในรูปของการลงทุนทางตรง (foreign direct investment) หรือการลงทุนจากกลไกของระบบเศรษฐกิจเพื่อการแสวงหาผลตอบแทนทางด้านการเงิน (portfolio investment) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในตลาดหุ้นเพื่อเก็งกำไร

ชีวิตของรัฐและสังคมในช่วงยุคดังกล่าว จึงมุ่งเน้นในเรื่องทางเศรษฐกิจอย่างมาก จนอาจเปรียบเทียบได้ว่ารัฐในโลกยุคหลังสงครามเย็น มุ่งในเรื่อง “การแข่งขันสะสมอาวุธ” (arms race) แต่รัฐในโลกยุคโลกาภิวัตน์ มุ่งเน้นในเรื่องของ “การแข่งขันสะสมความมั่งคั่ง” ซึ่งก็เห็นชัดว่า ในยุคสงครามเย็นนั้น อาวุธเป็นตัวแทนของการเสริมความมั่นคงของรัฐ แต่ในยุคใหม่ ความมั่งคั่งต่างหากที่เป็นหนทางไปสู่การมีความมั่นคงของรัฐว่าที่จริงปรากฏการณ์เช่นนี้ก็ถือภาพสะท้อนของปรากฏการณ์ของโลก ที่กระบวนทัศน์ได้เปลี่ยนแปลง (paradigm change) จากยุคของความมั่นคงทางทหารที่มีภาพของกองทัพและยุทธโศปกรณ์สมัยใหม่เป็นตัวแทนไปสู่ประเด็นของความมั่นคงที่ไม่ใช่ทางทหาร (non-traditional security) ที่มีภาพของเศรษฐกิจและความมั่งคั่งของประเทศเป็นตัวแทน

ดังนั้น โลกยุคหลังสงครามเย็นจึงเป็นโลกที่อยู่ภายใต้โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก จนดูเหมือนว่าโลกาภิวัตน์ด้านความมั่นคงเป็นประเด็นที่ถูกกลืนไปโดยปริยาย ซึ่งก็อาจเป็นเพราะกระแสความเชื่อหรือ “โลกทัศน์ยุคหลังสงครามเย็น” ที่เห็นว่าการยุติการเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจนิวเคลียร์ใหญ่คือ สหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตรัสเซีย นั่น ทำให้โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคของสันติภาพอย่างแท้จริง อย่างน้อยโอกาสของการเกิดสงครามใหญ่ (major war) ที่อาจนำไปสู่

สงครามนิวเคลียร์ระหว่างอภิมหาอำนาจทั้งสองได้สิ้นสุดลงแล้ว ความกังวลในเรื่องของสงครามจึงสิ้นสุดลงไปด้วย

ถ้าเช่นนั้น สงครามในยุคหลังสงครามเย็นจะเกิดจากสาเหตุอะไร

วิวาทะในประเด็นนี้เกิดขึ้นอย่างมาอยู่ในหมู่นักทฤษฎีทางด้านยุทธศาสตร์และนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกตะวันตก แม้จะมีคำอธิบายต่างๆ เพื่อที่จะพยายามตอบคำถามดังกล่าว แต่ดูเหมือนว่าจะไม่มีคำอธิบายใดที่ก่อให้เกิดทั้งข้อสนับสนุนและข้อโต้แย้งได้มากเท่ากับบทความของนักวิชาการรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันชื่อ แฮมมวล ฮันติงตัน โดยได้นำเสนอถึงสมมติฐานทางด้านวัฒนธรรม และมองว่าความขัดแย้งทางด้านอารยธรรม จะเป็นสาเหตุแห่งสงครามของโลกในอนาคตของยุคหลังสงครามเย็น

ดังได้กล่าวแล้วว่า คำตอบของฮันติงตันได้นำไปสู่วิวาทะทางวิชาการอย่างกว้างขวางทั้งในหมู่นักรัฐศาสตร์ นักศาสนวิทยา ตลอดจนถึงนักยุทธศาสตร์ ด้วยสมมติฐานของฮันติงตัน จึงเป็นความท้าทายอย่างมากต่อการตอบคำถามในระดับมหภาค ทั้งสำหรับวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือวิชายุทธศาสตร์ศึกษาเองก็ตาม เพราะสมมติฐานเช่นนี้ทำให้นักรัฐศาสตร์และนักยุทธศาสตร์ต้องหันกลับมาให้ความสนใจกับหัวข้อของวิชารัฐศาสตร์ ได้แก่ เรื่องราวของ “วัฒนธรรม” เช่นที่ในสมัยหนึ่ง นักรัฐศาสตร์ในสาขาการเมืองเปรียบเทียบ (comparative politics) พยายามที่จะอธิบายความเป็นประชาธิปไตย จากมิติทางด้านวัฒนธรรมการเมืองของรัฐ (political culture) เป็นต้น

สมมติฐานของประเด็นด้านวัฒนธรรมชี้ให้เห็นอีกด้วยว่า โลกได้ก้าวจาก “สงครามอุดมการณ์” ของยุคสงครามเย็นมาสู่ “สงครามอารยธรรม” ของยุคหลังสงครามเย็น ในขณะที่เดียวกัน การสิ้นสุดของสงครามเย็นก็ส่งผลอย่างสำคัญให้แนวคิดและอุดมการณ์เสรีนิยม (liberalism) ที่ปรากฏทั้งในรูปของประชาธิปไตยทางการเมือง โดยมีระบบการเลือกตั้งเป็นตัวแทน และเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ โดยมีระบบตลาดเป็นตัวแทน ซึ่งได้กลายเป็นพลังสำคัญของโลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อนโลก (หรือเป็นกระแสโลก) และปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้ลัทธิเสรีนิยมมีฐานะเป็นอุดมการณ์ที่เป็นสากลของมนุษย์ (Mankind's universal ideology) ไปโดยปริยาย และก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีอุดมการณ์ใดมีพลังพอที่จะท้าทายต่อลัทธิเสรีนิยม (เช่นที่อุดมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เคยแสดงบทบาทมาแล้ว)

ฉะนั้น จึงไม่แปลกอะไรนักที่จะเห็นปรากฏการณ์ของโลกในยุคหลังสงครามเย็นว่าเป็นโลกที่ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์และแนวคิดแบบเสรีนิยม ทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ในอีกด้านหนึ่งของโลก ไม่ใช่โลกที่เป็นเสรีนิยมตะวันตก หากแต่เป็นโลกที่อยู่ภายใต้อารยธรรมอิสลาม ซึ่งมีอุดมการณ์และแนวคิดเป็นอีกแบบต่างไปจากลัทธิเสรีนิยมของโลกตะวันตกโดยสิ้นเชิง

อารยธรรมอิสลามมีข้อกำหนดทางศีลธรรม คำอธิบายทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นของตนเอง และคำสอนทางศาสนาถูกถือว่ามีความเป็นสากลสำหรับโลกมุสลิม ไม่ได้แตกต่างไปจากลัทธิเสรีนิยมที่ถูกถือว่ามีเป็นสากลสำหรับโลกตะวันตก

ดังนั้น การขยายตัวของโลกาภิวัตน์ในรูปของกระแสโลกแบบเสรีนิยม จึงมีลักษณะของ “การปะทะ” โดยตรงกับสภาวะเดิมที่ดำรงอยู่ของ โลกอิสลามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ในอดีตจะมีคำอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกตะวันตกกับโลกอิสลาม ทั้งในรูปแบบของการต่อสู้ระหว่างกัน พร้อมๆ กับการเรียนรู้ที่ตะวันตกเองก็ได้รับอิทธิพลจากความก้าวหน้าทางวิชาการของโลกอิสลามด้วย แต่ในวันนี้โลกตะวันตกมีความก้าวหน้ามากกว่า จนทำให้โอกาสแห่งชัยชนะทางวัฒนธรรมของอิสลาม (Islam’s cultural conquest) ดูจะเป็นไปได้ยาก ฉะนั้น การขยายตัวในอนาคตของลัทธิเสรีนิยมตะวันตกจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโลกอิสลามมากกว่าการที่โลกอิสลามจะส่งผลต่อโลกตะวันตกเช่นในอดีต

การขยายตัวของลัทธิเสรีนิยม ยังสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเพราะในยุคสงครามอุตสาหกรรมเช่นในคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้น โลกอยู่ภายใต้การต่อสู้อย่างชัดเจนระหว่างเสรีนิยม สังคมนิยม และฟาสซิสต์ ซึ่งก็เป็นการต่อสู้ที่อยู่ภายในกรอบของโลกตะวันตกเป็นหลัก แต่การสิ้นสุดของสงครามเย็น อันทำให้การขยายตัวของลัทธิเสรีนิยม ที่มีความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์และความเชื่อจากโลกอิสลาม จนอาจนำไปสู่สภาวะของ “การต่อสู้ทางอารยธรรม” นั้น เป็นการขยายสภาวะของปัญหาความขัดแย้งออกจากกรอบของโลกตะวันตก ไปครอบคลุมส่วนที่ไม่ใช่กรอบแบบตะวันตกด้วย

ในสภาพเช่นนี้ อารยธรรมที่มีความแตกต่างกันระหว่างตะวันตกและโลกอิสลามจึงเป็นพื้นฐานรองรับความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี เพราะต่างฝ่ายต่างมีระบบคิด อุดมการณ์ วิถีความเชื่อ ตลอดจนถึงหลักปฏิบัติที่ต่างกันจนไม่อาจจะยอมรับซึ่งกันและกันได้ อีกทั้งเมื่ออธิบายจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ในเรื่องของ “สงครามศาสนา” เช่น กรณีสงครามครูเสด หรือในมุมมองทางสังคมวิทยาและวาทกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural discourse) ระหว่างอารยธรรมทั้งสอง เช่น คำอธิบายเรื่อง “ลัทธิตะวันออก” (orientalism) แล้วก็จะเห็นได้ถึง “ช่องว่าง” ของความเข้าใจ และการยอมรับระหว่างกัน ดูจะมีอยู่อย่างมาก หรือกล่าวโดยสรุป ก็คือ อารยธรรมทั้งสองดำรงอยู่โดยมีความหวาดระแวงต่างกันเป็นพื้นฐาน

วิวาทะเรื่อง “สงครามอารยธรรม” นั้นดำรงอยู่ในวงวิชาการนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 เป็นต้นมา แม้จะไม่ปรากฏความขัดแย้งที่ชัดเจนระหว่างอารยธรรมทั้งสอง แต่ก็เริ่มมีปัญหาการต่อต้านสหรัฐอเมริกา และการต่อต้านนี้ขยายวงกว้างขึ้นในหมู่ปัญญาชน และประชาคมมุสลิม พร้อมๆ กับการขยายตัวของการก่อการร้ายระหว่างประเทศที่ดำเนินการโดยกลุ่มจารีตนิยมในทางศาสนา

สหรัฐฯ เป็นเป้าหมายโดยมีรูปธรรมของคำอธิบายไม่ว่าจะมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ ที่นโยบายแข็งกร้าวของรัฐบาลอิสราเอล พร้อมๆ กับการสนับสนุนของสหรัฐฯ เป็นรูปธรรมอย่างดีที่ใช้ในการรณรงค์ให้เกิดการต่อต้านสหรัฐฯ ประกอบกับการขยายบทบาททั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหารในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอ่าวเปอร์เซีย ซึ่งการขยายบทบาทดังกล่าวมีส่วนโดยตรงต่อการสนับสนุนสถานะของรัฐบาลนิยมตะวันตกในโลกอาหรับ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การดำรงกองทหารสหรัฐฯ ไว้ในภูมิภาคนี้ อีกด้วย

นอกจากนี้ด้วยสถานะของความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ จึงทำให้สหรัฐฯ ขยายบทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตนออกไปสู่พื้นที่ส่วนต่างๆ ของโลก ซึ่งก็ไม่แปลกนักถ้าจะมีกรณีความต่อกระแสโลกว่า โลกาภิวัตน์ไม่ได้มีความหมายอะไรมากไปกว่า “กระบวนการทำให้เป็นตะวันตก” (westernization) หรือถ้าพูดให้เฉพาะเจาะจงลงไปก็คือ โลกาภิวัตน์มีนัยโดยตรงถึง “กระบวนการทำให้เป็นอเมริกัน” นั่นเอง และหากกล่าวในรูปของสมการทางคณิตศาสตร์ก็คือ Globalization = Americanization

ภายใต้การไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์เช่นนี้ สังคมอิสลามจะมีความเปราะบางอย่างมาก ซึ่งที่จริงก็คือ ผลของโลกาภิวัตน์ทำให้โอกาสของการเกิดความขัดแย้งทางอารยธรรม (civilizational conflict) มีความเป็นไปได้มากขึ้น เพราะยิ่งโลกเล็กลงเท่าใด จากการเคลื่อนตัวของกระแสโลกาภิวัตน์ การเรียกร้องและแสวงหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งในระดับของบุคคลและระดับสังคมก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น ผลที่ตามมาก็คือการเกิดของจิตสำนึกทางด้านวัฒนธรรม (cultural consciousness) จนทำให้เกิดการกลับไปสู่ความดั้งเดิมทางวัฒนธรรม พร้อมกับมองเห็นว่าอารยธรรมที่มาจากภายนอกและมีความแตกต่างในทางคุณค่า/ค่านิยมนั้น มีสถานะเป็นภัยคุกคาม

โลกทัศน์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานเช่นนี้ มีส่วนโดยตรงต่อการมองเห็นว่าวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นภัยคุกคาม และในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้เกิด “ความอดกลั้น” ทางการเมืองน้อยลง จนนำไปสู่ทัศนคติที่เห็นว่า รัฐหรือกลุ่มที่อยู่ในระดับต่ำกว่ารัฐ สามารถใช้กำลังเข้าจัดการกับปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ และการใช้กำลังถ้าจะเกิดขึ้นก็เป็นความชอบธรรมสมบูรณ์ เพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้กลายเป็นคำอธิบายในตัวเองไปโดยปริยาย หรืออาจกล่าวอย่างง่ายๆ ได้ว่า ก็เพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรมเช่นนี้แหละ พวกเขาจึงสมควรต้องถูกทำลาย

ผลจากโลกทัศน์ในลักษณะแบบนี้ อาจจะดำรงอยู่ในหมู่คนที่เป็นจารีตนิยมของศาสนาต่างๆ ได้โดยไม่ยาก แต่นัยที่สำคัญจากผลเช่นนี้ก็คือ อารยธรรมได้กลายเป็นมูลเหตุโดยตรงของสงคราม ฉะนั้นปัญหาความมั่นคงในอนาคตจึงเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวพัน โดยตรงกับเรื่องของ

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural identity) และบางทีอาจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องเช่นนี้มากกว่าเรื่องของอริปไตยของรัฐ ซึ่งเป็นประเด็นที่ใช้เป็นบรรทัดฐานเก่าของคำอธิบายในยุคสงครามเย็นก็ได้

เรื่องราวเช่นนี้ว่าที่จริงก็คือภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของการเมืองโลกที่สงครามอุดมการณ์ได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่สงครามอารยธรรมกำลังเริ่มต้นขึ้นต่างหาก (สุรชาติ บำรุงสุข, 2553 : 8 – 13)

ปัญหาเรื่องความแตกต่างทางศาสนา ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งหลักศาสนาได้หล่อหลอมกำหนดรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมุสลิมไว้อย่างมั่นคง เพราะคำสอนของศาสนามีลักษณะสภาพบังคับให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ สำหรับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกระทำได้จำกัดที่สุด (อารง สุทธาศาสตร์, 2519 : 132)

ศาสนาอิสลามไม่ได้บัญญัติแต่เรื่องพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ได้บัญญัติเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในโลกนี้ด้วย พร้อมกับเป็นพลเมืองที่ดีที่ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง และประกอบอาชีพสุจริต (วินัย สมะฮะฮุน, 2532 : 8) บทบัญญัติทางศาสนาอิสลามได้เข้าไปมีส่วนกำหนดแนวทางปฏิบัติในชีวิตของมุสลิม นับตั้งแต่ลืมตาดูโลกจนกระทั่งหมดลมหายใจ ขนบธรรมเนียมประเพณีแทบทุกอย่างของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามล้วนแต่ผูกพันอยู่กับศาสนาอิสลามทั้งสิ้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากจะกล่าวถึงชีวิตของชาวไทยมุสลิมผูกพันอยู่กับศาสนาจนไม่อาจปลีกตัวออกมาได้แต่วินาทีเดียวแล้ว เห็นจะไม่ผิดนัก (ขจัดภัย บุษย์พัฒน์, 2539 : 157)

โดยพื้นฐานของศาสนาอิสลามทำให้ชาวไทยมุสลิมมีความเคร่งครัดต่อศาสนาเพราะศาสนาอิสลามเน้นหนักในหลักการปฏิบัติและการปฏิบัติ อย่งไรก็ดีการที่ชาวไทยมุสลิมภาคใต้ไม่ค่อยมีความรู้สึกเป็นไทย ทั้งๆ ที่เกิดในประเทศไทย และทำมาหากินบนแผ่นดินไทยนั้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็คือการยึดมั่นในศาสนามากเกินไป ในขณะที่เดียวกันมีเจ้าหน้าที่รัฐบางคนรวมทั้งชาวไทยพุทธส่วนหนึ่ง มักมองชาวไทยมุสลิมด้วยความไม่ไว้วางใจมากนัก โดยเลือกเอาสาเหตุทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และภาษาเป็นเครื่องวัด (รุ่ง แก้วแดง, 2511 : 1)

สภาพทางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นลักษณะของชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างแน่นแฟ้น มีความผูกพันกันด้วยความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม การติดต่อสัมพันธ์อยู่ในขอบเขตจำกัดเฉพาะในหมู่ผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน จึงมีลักษณะเป็น “สังคมปิด” ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นภาษามลายูท้องถิ่น และส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ ก็ทำให้ลืมและไม่เห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาไทย ยกเว้นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล ซึ่งสามารถพูดภาษาไทยได้อย่างแพร่หลายถึงร้อยละ 60 (สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ, 2531 :

จำนวนกำลังพลและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (www.sochoto.go.th)

1. จำนวนกำลังพลและหน่วยงานตำรวจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 ตำรวจภูธรจังหวัดยะลา ประกอบด้วย กำลังพลและหน่วยงานในสังกัด ดังนี้

ตำรวจภูธรจังหวัดยะลา	จำนวน 211 คน
สถานีตำรวจภูธรเมืองยะลา	จำนวน 110 คน
สถานีตำรวจภูธรลำใหม่	จำนวน 30 คน
สถานีตำรวจภูธรเบตง	จำนวน 67 คน
สถานีตำรวจภูธรอัยเซอร์แวง	จำนวน 26 คน
สถานีตำรวจภูธรโกตาบารู	จำนวน 25 คน
สถานีตำรวจภูธรยะหา	จำนวน 37 คน
สถานีตำรวจภูธรปะแต	จำนวน 25 คน
สถานีตำรวจภูธรบาตูดามอง	จำนวน 18 คน
สถานีตำรวจภูธรธารโต	จำนวน 22 คน
สถานีตำรวจภูธรแม่หวาด	จำนวน 24 คน
สถานีตำรวจภูธรกรงปินัง	จำนวน 42 คน

1.2 ตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย กำลังพลและหน่วยงานในสังกัด ดังนี้

ตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี	จำนวน 156 คน
สถานีตำรวจภูธรเมืองปัตตานี	จำนวน 76 คน
สถานีตำรวจภูธรสายบุรี	จำนวน 37 คน
สถานีตำรวจภูธรโคกโพธิ์	จำนวน 33 คน
สถานีตำรวจภูธรนาประจักษ์	จำนวน 25 คน
สถานีตำรวจภูธรหนองจิก	จำนวน 27 คน
สถานีตำรวจภูธรมายอ	จำนวน 20 คน
สถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง	จำนวน 29 คน
สถานีตำรวจภูธรราตาป็นยัง	จำนวน 21 คน
สถานีตำรวจภูธรปะนาเราะ	จำนวน 25 คน
สถานีตำรวจภูธรยะรัง	จำนวน 25 คน
สถานีตำรวจภูธรกะพ้อ	จำนวน 12 คน

สถานีตำรวจภูธรไม้แก่น	จำนวน 23 คน
สถานีตำรวจภูธรทุ่งยางแดง	จำนวน 19 คน
สถานีตำรวจภูธรแม่ลาน	จำนวน 34 คน

ดังนี้

1.3 ตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย กำลังพลและหน่วยงานในสังกัด

ตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา	จำนวน 144 คน
สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา	จำนวน 61 คน
สถานีตำรวจภูธรโคกเกียน	จำนวน 33 คน
สถานีตำรวจภูธรคันหยง	จำนวน 29 คน
สถานีตำรวจภูธรสุโข-ลก	จำนวน 50 คน
สถานีตำรวจภูธรมูโนะ	จำนวน 26 คน
สถานีตำรวจภูธรตากใบ	จำนวน 48 คน
สถานีตำรวจภูธรระแงะ	จำนวน 30 คน
สถานีตำรวจภูธรสุโข-ปาดิ	จำนวน 28 คน
สถานีตำรวจภูธรศรีสาคร	จำนวน 32 คน
สถานีตำรวจภูธรเชียง	จำนวน 28 คน
สถานีตำรวจภูธรเจาะไอร้อง	จำนวน 36 คน

หมายเหตุ หากมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกจะรวมพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาด้วย คือ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี อำเภोजะนะ และอำเภอสะบ้าย้อย

2. ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1 กำหนดยุทธศาสตร์ รวมทั้งวางแผน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำและเสนอแนะการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้และหน่วยงานในสังกัด

2.2 บูรณาการร่วมกับหน่วยงานตำรวจหรือหน่วยงานอื่นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

2.3 ควบคุม ตรวจสอบและแนะนำ ตำรวจหน่วยงานอื่นที่อยู่ในพื้นที่ ให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดจนให้มีอำนาจยับยั้งการกระทำใด ๆ ของข้าราชการตำรวจหน่วยอื่นในเขตอำนาจการรับผิดชอบหรือพื้นที่การปกครองที่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไว้ชั่วคราว

แล้วรายงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนด

2.4 คำเนิการเกี่ยวกับการจัดระบบงานและบริหารงานบุคคล การเงิน การบัญชี รวมทั้งการงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่ และทรัพย์สินอื่นของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัด ชายแดนภาคใต้

2.5 รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ

2.6 คำเนิการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การรักษาความสงบเรียบร้อย และการให้ความปลอดภัยแก่บุคคลสำคัญประชาชน ตลอดจนการให้บริการช่วยเหลือ ประชาชน

2.7 ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นอัน เกี่ยวกับความผิดทางอาญา

2.8 คำเนิการเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

2.9 ส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัย

2.10 คำเนิการเกี่ยวกับการจราจร

2.11 คำเนิการเกี่ยวกับการสรรหาบุคคลเพื่อเข้ารับราชการตำรวจ

2.12 คำเนิการวิเคราะห์ค้นหาความจำเป็นในการฝึกอบรม การสร้างและพัฒนา หลักสูตรระบบการเรียนการสอน จัดฝึกอบรมก่อนเข้ารับราชการตำรวจ และจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูน ประสิทธิภาพของข้าราชการตำรวจ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสังกัด

2.13 คำเนิการเกี่ยวกับการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐและ ภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการปราบปรามอาชญากรรม การรักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความ ปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสม และความต้องการของแต่ละพื้นที่

2.14 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

แนวความคิด ทฤษฎีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

โดยทั่วไปแล้ว ประสิทธิภาพ (efficiency) ในการปฏิบัติงานมักจะแยกไม่ออกกับ ประสิทธิภาพ (effectiveness) ในการปฏิบัติงานเพราะการปฏิบัติงานนั้นจะมีประสิทธิภาพไม่ได้ ถ้าหากว่าการปฏิบัติงานนั้นไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายความว่า การปฏิบัติงานจะไม่บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ แต่ในขณะที่เดียวกันการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพก็ไม่จำเป็นว่า

การปฏิบัติงานนั้นจะต้องมีประสิทธิภาพเสมอไป เพราะว่า ความหมายโดยตรงของประสิทธิภาพนั้น มีผู้กล่าวไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

ปีเตอร์สัน และพลาแมน (Peterson & Plowman อ้างถึงใน กชาวูช พรหมายน, 2545 : 9) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านทางธุรกิจในความหมายอย่างแคบว่าหมายถึง การลดต้นทุนในการผลิต และความหมายอย่างกว้าง หมายถึง คุณภาพของการมีประสิทธิภาพ (quality of effectiveness) และความสามารถในการผลิต (competence and capability) และในการดำเนินงานทางด้านธุรกิจที่จะถือว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดก็เพื่อสามารถผลิตสินค้า หรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการที่เหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุดเพื่อค้ำประกันถึงสถานการณ์ และขอผูกพันด้านการเงินที่มีอยู่ ดังนั้นแนวความคิดของคำว่าประสิทธิภาพในด้านธุรกิจ มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ ต้นทุน (cost) คุณภาพ (quality) ปริมาณ (quantity) และวิธีการ (method) ในการผลิต

มิลเล็ท (Millet อ้างถึงใน สถิต คำลาเลียง, 2544 : 13) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ มวลมนุษย และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานนั้น (human satisfaction and benefit produced) ซึ่งความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจในการบริการกับประชาชน โดยพิจารณาจาก

1. การให้บริการอย่างเท่าเทียม (equitable service)
2. การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา (timely service)
3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (ample service)
4. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (progression service)

ไซมอน (Simon อ้างถึงใน สถิต คำลาเลียง, 2544 : หน้า 13) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพไว้ว่า กล่าวคือ ถ้าจะพิจารณาว่างานใดจะมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ให้ดูความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (input) กับผลผลิต (output) ที่ได้รับ เพราะฉะนั้นตามทรรศนะนี้จึงหมายถึง ผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้าและถ้าเป็นการบริหารราชการ องค์กร ของรัฐก็บวกความพึงพอใจของผู้รับบริการ (satisfaction) เข้าไปด้วยซึ่งอาจเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$E = (O-I) + S$$

E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงาน

O = Output คือ ผลผลิตหรืองานที่ได้รับออกมา

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

รพี แก้วเจริญ และชิตยา สุวรรณะชญ (2510 : 5) ได้อธิบายความหมายของ คำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานให้สำเร็จซึ่งไม่ได้กล่าว ถึงปัจจัยนำเข้า หรือความพึงพอใจ

ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์ (2538 : 2) เห็นว่าประสิทธิภาพในระบบราชการมี ความหมาย รวมถึงผลผลิตภาพ และประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติ ตามแต่วัตถุประสงค์ ที่ต้องการพิจารณา คือ

1. ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนของการผลิต (input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอย่างประหยัด คุ่มค่า และ เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

2. ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการการบริหาร (process) ได้แก่ การทำงาน ที่ถูกต้อง ได้มาตรฐาน รวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม

3. ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพเกิด ประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทันทเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงานและ บริการเป็นที่พอใจของลูกค้า หรือผู้มารับบริการ

ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์ (อ้างถึงใน ชานินทร์ สุทธิบุญชร, 2543 : 10) ได้เสนอ แนวคิดในการ ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ โดยศึกษาการปรับปรุงระบบราชการของต่างประเทศที่ ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จได้ดังนี้

1. ต้องกำหนดแนวทางและเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน หมายถึง การทำงาน ที่มีประสิทธิผลยึดถือผลสำเร็จ หรือผลสัมฤทธิ์ของงาน (results) เป็นหลักใน การดำเนินงานโดยมุ่ง ที่ผลลัพธ์ (outcome) โดยมีการประเมินผล และวัดผลสำเร็จของ งานอย่างเป็นทางการสามารถ ตอบสนองและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าผู้มารับบริการ ปรับปรุงโครงสร้าง และระบบงานเพื่อ ยุบเลิกงานที่ซ้ำซ้อน โดยสร้างสรรค์กระบวนการ ทำงานใหม่ ลดขนาดกำลังคน เพื่อลดค่าใช้จ่ายขององค์กรด้านบุคลากร มีการกระจาย อำนาจการตัดสินใจจากระดับบนสู่ระดับ เจ้าหน้าที่

2. ระบบการบริหารงานที่จะยึดผลสำเร็จของงาน และผลลัพธ์ขององค์กรเป็นหลัก สำคัญในการดำเนินการรวมทั้งใช้มาตรการจูงใจและให้รางวัลตอบแทนแก่องค์กรที่ประสบความสำเร็จ

ธงชัย สันติวงษ์ (2526 : 198) นิยามว่าประสิทธิภาพ หมายถึง กิจกรรมทาง ด้านการ บริหารบุคคลที่ได้เกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งหน่วยงานพยายามกำหนดให้ทราบแน่ ชัดว่าพนักงานของตนสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดสมพงษ์ เกษมสิน (อ้างถึงใน คหาวุธ

พรหมายน, 2545:14) ได้กล่าวถึง แนวคิดของ Harring Emerson ที่เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการทำให้มีประสิทธิภาพในหนังสือ "The Twelve Principles of Efficiency" ซึ่งได้รับการยกย่อง และกล่าวขานกันมาก หลัก 12 ประการมีดังนี้

1. ทำความเข้าใจและกำหนดแนวคิดในการทำงานให้กระจ่าง
2. ใช้หลักสามัญสำนึกในการพิจารณาความน่าจะเป็นไปได้ของงาน
3. คำปรึกษาแนะนำต้องสมบูรณ์และถูกต้อง
4. รักษาระเบียบวินัยในการทำงาน
5. ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม
6. การทำงานต้องเชื่อถือได้มีความลับพลัน มีสมรรถภาพและมีการลงทะเบียน ไว้เป็น

หลักฐาน

7. งานควรมีลักษณะแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานอย่างทั่วถึง
8. งานเสร็จทันเวลา
9. ผลงานได้มาตรฐาน
10. การดำเนินงานสามารถยึดเป็นมาตรฐานได้
11. กำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแก่งานได้
12. ให้บำเหน็จแก่งานที่ดี

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพหรือปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานนั้น และมีนักทฤษฎีหลายท่านได้ศึกษาและสรุป เป็นปัจจัยสำคัญๆที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

เบคเกอร์ และ นิวเฮาเซอร์ (Becker&Neuhauser อ้างถึงใน คชาวุธ พรหมายน, 2545 :12) ได้เสนอตัวแบบจำลองเกี่ยวกับประสิทธิภาพขององค์กร (model of organization efficiency) โดยกล่าวว่าประสิทธิภาพขององค์กรนอกจากจะพิจารณาถึง ทรัพยากร เช่น คน เงิน วัสดุ ที่เป็นปัจจัยนำเข้า และผลผลิตขององค์กร คือ การบรรลุเป้าหมายแล้วองค์การในฐานะที่เป็นองค์กรในระบบเปิด (open system) ยังมีปัจจัย ประกอบอีกดั่งแบบจำลองในรูปสมมติฐานซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. หากสภาพแวดล้อมในการทำงานขององค์กรนั้น มีความซ้ำซ้อนต่ำ (low task environment complexity) หรือมีความแน่นอน (certain) มีการกำหนดระเบียบ ปฏิบัติในการทำงานขององค์กรอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว แน่ชัดว่าจะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพขององค์กรมากกว่าองค์กรที่มีสภาพแวดล้อมในการทำงานยุ่งยาก และ ซับซ้อนสูง (high task environment complexity) หรือมีความไม่แน่นอน (uncertain)

2. การกำหนดระเบียบปฏิบัติชัดเจนเพื่อเพิ่มผลการทำงานที่มองเห็นได้มีผลทำให้ประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

3. ผลการทำงานที่มองเห็นได้สัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพ

4. หากพิจารณาควบคู่กันไปจะปรากฏว่าการกำหนดระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจน และผลการทำงานที่สามารถมองเห็นได้จะมีความสัมพันธ์มากขึ้นต่อประสิทธิภาพมากกว่าตัวแปรแต่ละตัวตามลำพังเบ็คเกอร์ และนิเวฮาเซอร์ ยังเชื่ออีกว่าการสามารถมองเห็นผลการทำงานขององค์กรได้ (visibility consequences) และมีความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพขององค์กร เพราะองค์กรสามารถทดลองและเลือกระเบียบการปฏิบัติได้ซึ่งระเบียบการปฏิบัติและผลการปฏิบัติงานจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

แคทซ์ และคาห์น (Katz & Kahn 1978 : 232-240) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีที่ศึกษา องค์กรระบบเปิด (open system) เช่นกันก็ได้ศึกษาในเรื่องปัจจัยที่สำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งเขากล่าวว่าประสิทธิภาพ คือ ส่วนประกอบที่สำคัญของ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพขององค์กร ถ้าจะวัดจากปัจจัยนำเข้าเปรียบเทียบกับผลผลิต ที่ได้ จะทำให้การวัดประสิทธิภาพคลาดเคลื่อนจากความ เป็นจริงขององค์กร หมายถึง การบรรลุเป้าหมาย (goal-attainment) ขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ปัจจัยต่าง ๆ คือ การฝึกอบรม ประสบการณ์ความผูกพัน ยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในองค์กรด้วย

นฤมล กิตตะยานนท์(อ้างถึงใน คชาวุธ พรหมายน, 2545 : 15-16) ได้เสนอ ว่าการปฏิบัติงานของแต่ละคนจะถูกกำหนดโดย 3 ส่วน ดังนี้

1. คุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล (individual attributes) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 demographic characteristics เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับ เพศ อายุ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์

1.2 competence characteristics เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถความถนัด และความชำนาญของบุคคลซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะได้มาจากการศึกษาอบรม และสั่งสมประสบการณ์

1.3 psychological characteristics เป็นคุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ ทัศนคติ ค่านิยม การรับในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลด้วย

2. ระดับความพยายามในการทำงาน (work effort) จะเกิดขึ้นจากการมีแรงจูงใจ ในการทำงาน ได้แก่ ความต้องการ แรงผลักดันอารมณ์ความรู้สึก ความสนใจ ความ ตั้งใจ เพราะว่าคนที่มีความแรงจูงใจในการทำงานสูงจะมีความพยายามที่จะอุทิศกำลังกายและกำลังใจให้แก่การทำงาน มากกว่าผู้ที่แรงจูงใจในการทำงานต่ำ

3. แรงสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงาน (organization support) ซึ่งได้แก่ คำตอบแทน ความยุติธรรม การติดต่อสื่อสาร และวิธีการที่จะมอบหมายงานซึ่งมีผลต่อ กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลเกิดจากสภาพภูมิหลัง ของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน สภาพร่างกายจิตใจ การศึกษา ความรู้ความสามารถ ความ ถนัดต่าง ๆ โดยมีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างจากการประเมินของผู้บังคับบัญชาแล้วให้คะแนนออกมาในระดับต่ำ ปานกลาง และระดับสูง ซึ่งมีผลต่อการ ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ข้าราชการผู้นั้นมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานที่มากขึ้น เรื่อย ๆ

มาโนช สุขฤกษ์ และคณะ (อ้างถึงใน สถิต คำลาเลียง, 2544 : 18-19) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานว่า ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยด้วยกัน คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 จำนวนสมาชิกในครอบครัว
 - 1.3 อายุ
 - 1.4 ระยะเวลาในการทำงาน
 - 1.5 สถิติปัญญา
 - 1.6 ระดับการศึกษา
 - 1.7 บุคลิกภาพ
2. ปัจจัยที่ได้รับมาจากงาน ได้แก่
 - 2.1 ชนิดของงาน
 - 2.2 ทักษะความชำนาญ
 - 2.3 สถานภาพทางอาชีพ
 - 2.4 สถานภาพทางภูมิศาสตร์
 - 2.5 ขนาดของธุรกิจ
3. ปัจจัยที่ควบคุมได้โดยฝ่ายบริหาร
 - 3.1 ความมั่นคง
 - 3.2 รายได้
 - 3.3 สวัสดิการ
 - 3.4 โอกาสก้าวหน้าในงาน
 - 3.5 สภาพการทำงาน
 - 3.6 ผู้ร่วมงาน

3.7 ความรับผิดชอบ

3.8 การจัดการ

สมพงษ์ เกษมสิน (2519 : 271-273) ได้พูดถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในการปฏิบัติงานว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ซึ่งได้แก่

1. กิจกรรมในงานและนอกงาน
2. การรับสถานการณ์
3. ระดับความปรารถนา
4. กลุ่มอ้างอิง
5. เพศ
6. ภูมิหลังทางวัฒนธรรม
7. การศึกษา
8. ประสบการณ์
9. ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน